

College voor Toetsen en Examens

JAARVERSLAG 2017

COLLEGE VOOR

TOETSEN EN EXAMENS

JAARVERSLAG 2017

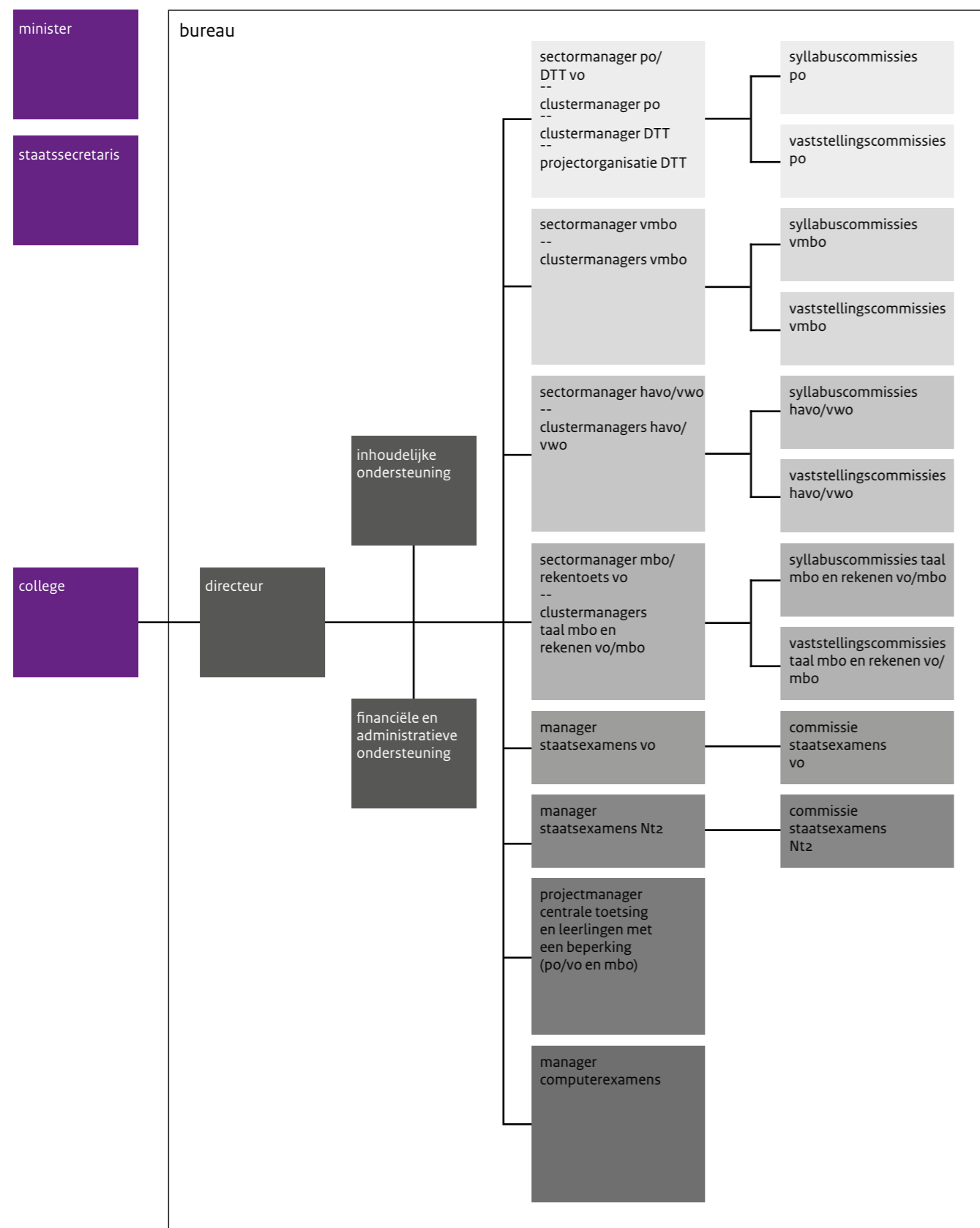
COLLEGE VOOR

TOETSEN EN EXAMENS

Organogram College voor Toetsen en Examens 2017

Opdracht College voor Toetsen en Examens

Honderdduizenden mensen in Nederland komen jaarlijks in contact met het werk van het College voor Toetsen en Examens (CvTE), hetzij als kandidaat, hetzij als docent, hetzij als werkgever of vervolgopleider. Per jaar vinden er meer dan twee miljoen afnames plaats van centrale toetsen en examens.

Tot het takenpakket van het CvTE behoorden in 2017 de volgende toetsen en examens:

- de Centrale Eindtoets primair onderwijs
- de diagnostische tussentijdse toets (DTT) in het voortgezet onderwijs (t/m 2017)
- de centrale examens in het reguliere voortgezet onderwijs
- de rekenoets voortgezet onderwijs
- de centrale examens Nederlandse taal, rekenen en Engels in het mbo
- de staatsexamens voortgezet onderwijs
- de staatsexamens Nederlands als tweede taal (Nt2)

Het is de taak van het CvTE om, namens de overheid, de kwaliteit van de centrale toetsen en examens die onder zijn verantwoordelijkheid vallen, te waarborgen en om scholen en instellingen in staat te stellen de afname van examens en toetsen vlekkeloos te laten verlopen.

Het College voor Toetsen en Examens

De *Wet College voor toetsen en examens* schrijft voor dat het College bestaat uit minimaal zes en maximaal acht leden, onder wie een voorzitter. De leden zijn afkomstig uit de sectoren waarin centrale examens en toetsen voorkomen of een rol spelen: primair onderwijs, voortgezet onderwijs, agrarisch onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs, hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs. Ook is er een docentlid. Voor ieder lid van het College is er ook een plaatsvervangend collegelid. Het College wordt ondersteund door een bureau.

Het College is in het verslagjaar vijf keer bijeen geweest. Daarnaast was er een gezamenlijke bijeenkomst met de plaatsvervangende collegeleden. Voor de bijeenkomsten hanteert het College een jaarlijkse bestuursagenda. Gedurende het cursusjaar richt het College zich vanuit zijn integrale verantwoordelijkheid op de uitvoering van de wettelijke taken en de sturing daarop en reflecteert het op lopende en nieuwe ontwikkelingen.

Aan het eind van het cursusjaar evalueert het College zijn bestuursagenda en worden de behaalde resultaten getoetst aan de maatschappelijke opdracht en visie. Ten slotte maakt het College een analyse van de beoordeling door de toezichthouder en hanteert het College de gerapporteerde resultaten bij het ontwikkelen van nieuw en het verbeteren van bestaand beleid.

In 2017 nam het College afscheid van een drietal collegeleden: de heer drs. H.M. Claessen, de heer G.P. Oud en plaatsvervangend lid mevrouw mr. drs. I.R. Kist. Voor hen zijn vervangers gevonden: mevrouw J. Krijt werd lid en plaatsvervangend lid mevrouw A. van den Broek werd regulier collegelid. Nieuwe plaatsvervangende leden kwamen er in de personen van mevrouw dr. D.J.M. Majoor en mevrouw drs. W.L.M. de Koning.

Leden van het College voor Toetsen en Examens (per 31 december 2017)*Voorzitter*

De heer drs. P.J.J. Hendrikse (vo)

Leden

Mevrouw A. van den Broek (aoc) (per 1 oktober 2017 lid, tot dan plaatsvervangend lid)

De heer drs. M.J.A.M. van Gils (mbo)

De heer dr. L.S.J.M. Henkens (po)

Mevrouw drs. J.C. Krijt (vo) (lid sinds 1 oktober 2017)

De heer prof. mr. J.G.J. Rinkes (wo)

De heer dr. J.G. Uijterwijk MEd (hbo)

Mevrouw Y. van Zijl MEd (docent)

Plaatsvervangende leden

Mevrouw drs. M.A. Jansen (docent)

Mevrouw A. Kaim-Lamers (mbo)

Mevrouw drs. W.L.M. de Koning (wo) (plaatsvervangend lid sinds 1 nov 2017)

Mevrouw dr. D.J.M. Majoor (hbo) (plaatsvervangend lid sinds 1 oktober 2017)

De heer drs. L.F.P. Niessen (vo)

De heer G.J. Zomer (po)

Er is een vacature voor de sector groen

Secretaris

De heer G.W. van Lonkhuyzen

Inhoud

Algemeen jaarverslag 2017	7
<hr/>	
1 Het College voor Toetsen en Examens in 2017	8
1.1 Inleiding	8
1.2 Ketenregie	8
1.3 Transparantie	10
1.4 Kwaliteitszorg	12
2 Taken van het CvTE	14
2.1 Centrale Eindtoets po	14
2.2 Diagnostische tussentijdse toets	16
2.3 Centrale examens vo	18
2.4 Rekenen in het vo/mbo en Nederlandse taal en Engels in het mbo	21
2.5 Staatsexamens vo	23
2.6 Staatsexamens Nt2	24
2.7 Computerexamensysteem Facet	26
2.8 Kandidaten met een beperking	27
2.9 Centrale examens in het Caribisch gebied	28
Feiten en cijfers 2017	29
<hr/>	
Centrale Eindtoets po	30
Centrale examens vo	31
Rekentoets vo	33
Centrale examens mbo	34
Staatsexamens vo	36
Staatsexamens Nt2	39
Toets- en Examenlijn	42
Overzicht voorlichting en informatiebronnen	45
Jaaroverzicht officiële regelingen en vaststellingen in 2017	46
Omgaan met fouten, klachten en bezwaren	48
Lijst van gebruikte afkortingen	50
Financiële en personele jaarrapportage 2017	51
<hr/>	
Begroting 2017 versus realisatie 2017	52
Personele rapportage	54
Financiële rapportage 2017	56

Leeswijzer

Het jaarverslag 2017 van het College voor Toetsen en Examens (CvTE) bestaat uit drie delen. In het eerste deel, Algemeen Jaarverslag, worden de activiteiten en resultaten belicht. In hoofdstuk 1 staat het CvTE als geheel en de verantwoording door het College centraal. Hoofdstuk 2 begint met een beschrijving van de reguliere (wettelijke) taken en de geboekte resultaten. In het tweede deel worden de reguliere (wettelijke) taken met cijfers onderbouwd. De financiële en personele rapportage over 2017 vormt het derde deel.

Het College voor Toetsen en Examens waarborgt namens de overheid de kwaliteit en het niveau van toetsen en examens en stelt scholen en instellingen in staat de afname van toetsen en examens vlekkeloos te laten verlopen.

Missie van het CvTE

‘Zorgvuldigheid in de aanpak en degelijkheid in de uitvoering zijn kernbegrippen in het werk dat het CvTE verricht. Wij zijn de ‘dijkbewakers’ van het examenstelsel.’

Pieter Hendrikse, voorzitter van het College voor Toetsen en Examens

Algemeen
jaarverslag 2017

1 Het College voor Toetsen en Examens in 2017

1.1 Inleiding

Het afgelopen jaar heeft het College voor Toetsen en Examens zich – flankerend aan het primaire proces van toetsen en examens – doorontwikkeld op de organisatorische terreinen ketenregie, transparantie en kwaliteitszorg. Het wil een zichtbaar en benaderbaar knooppunt zijn van kennis en expertise, waar het veld zich naar kan richten. Daarom heeft het College een strategische agenda van drie organisatiebrede, overkoepelende thema's:

- Ketenregie
- Transparantie
- Kwaliteitszorg

Om deze thema's concreet en doeltreffend in te vullen, zetten de verschillende afdelingen in de organisatie zich in om, passend bij de specifieke context, het handelingsrepertoire en de responsiviteit van het CvTE te versterken.

Het verslagjaar stond voor het CvTE dan ook in het teken van *governance* en *responsiviteit*. De governance geeft duiding aan voorspelbaar regievoerderschap over de ketensamenwerking. Zo gaat governance over rekenschap afleggen. Dat vereist helder beschreven procedures en afspraken die zorgen voor goede examens en toetsen. Responsiviteit vraagt om actief luisteren naar het onderwijsveld en daarop acteren, nieuwe wegen vinden, samenwerken met docenten en andere onderwijsprofessionals.

1.2 Ketenregie

Met een sterke regievoering door het College en met zorgvuldig geformuleerde afspraken tussen ketenpartners, is het CvTE in staat om zijn eindverantwoordelijkheid voor de uitvoeringsopdracht vol vertrouwen te nemen en te sturen op een geloofwaardig en accuraat eindresultaat.

'Het College heeft de wil zich op meerdere fronten uit te spreken over zijn rol in het huidige en zijn betekenis voor het toekomstige toets- en examenlandschap in Nederland.'

Geert van Lonkhuyzen, directeur van het bureau en secretaris van het College

1.2.1 Meer reflectie op rol, positie en taakuitvoering

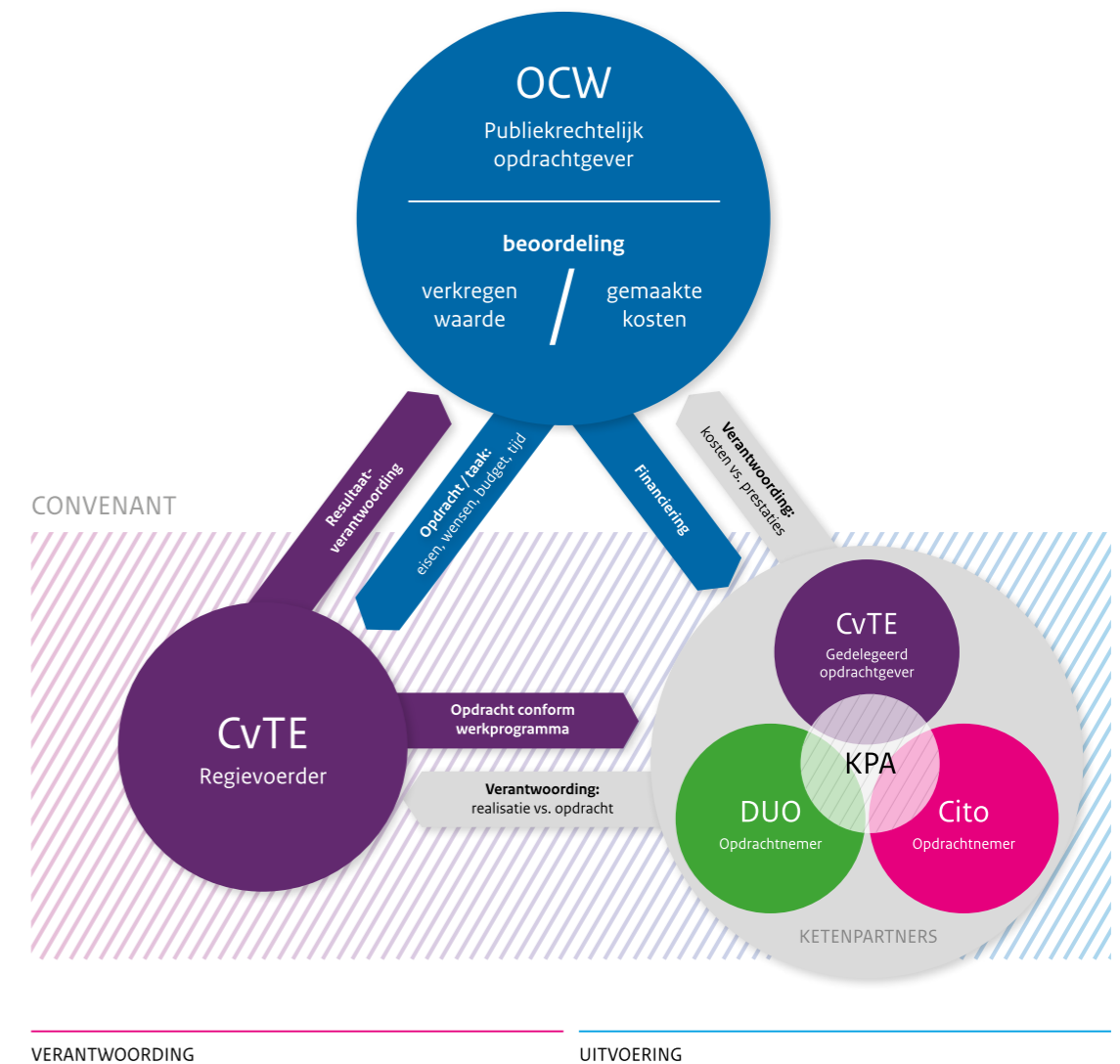
Het College heeft besloten tot het opstellen van een eigen *onderzoeksagenda* waarmee het de opgedane ervaring van het CvTE uit de afgelopen jaren wil consolideren en valoriseren voor de toekomst. Door zijn waarborgen van het niveau en de kwaliteit van de centrale examens en toetsen onafhankelijk te (laten) beoordelen, wil het College duurzaam zijn toegerust voor zijn taak als bestuursorgaan.

De eigenstandige positie van het College blijkt uit het feit dat het College er steeds vaker toe overgaat om (gevraagd en) ongevraagd te adviseren. Zo heeft een werkgroep in het College een advies in voorbereiding betreffende de evaluatie van de wet eindtoetsing die in het voorjaar van 2019 zal plaatsvinden.

1.2.2 Uitwerking convenant in ketenprocesafspraken (KPA)

Eind 2016 tekenden de directies van het CvTE, DUO en Cito een nieuw convenant waarin de ketensamenwerking voor centrale toetsen en examens wordt beschreven. Dit convenant beschrijft de samenwerking en de naleving van afspraken tussen het CvTE en zijn ketenpartners Cito en DUO.

Uit het convenant volgt een uitwerking per CvTE-sector die garant kan staan voor efficiënte samenwerking en een betrouwbaar eindproduct. Doordat alle drie de partners hun gezamenlijke doel voor ogen houden, is er meer verantwoordelijkheid gegroeid voor de succesfactoren van goed samenwerken en is er meer draagvlak ontstaan voor de rol van het CvTE als regievoerder.

De uitwerking in de zogenaamde *ketenprocesafspraken* (KPA), om de in het convenant overeengekomen governance-afspraken nader uit te werken per toets- en examenproduct, is ter hand genomen.

‘Het proces van het opstellen van KPA per sector zorgt voor een verdieping van de relatie tussen het CvTE als gedelegeerd opdrachtgever en Cito en DUO als opdrachtnemers. Het leidt tot meer verbinding en meer eenduidigheid in de onderlinge verhoudingen. Daardoor zijn we in staat de samenwerking te verbeteren en de kwaliteit van resultaten te verhogen.’

Geert van Lonkhuyzen, directeur van het bureau en secretaris van het College

1.2.3 Digitale examens

Facet is doorontwikkeld, zodat ook de digitale adaptieve Centrale Eindtoets en de Staats-examens Nederlands als tweede taal (Nt2) ermee kunnen worden afgenomen. Dit heeft afgelopen jaar een grote inspanning gevraagd van zowel het CvTE als de ketenpartners Cito en DUO.

‘Wat er tot stand gebracht is, is indrukwekkend. Voor Nt2 ligt er nu een mooi examen, zowel toetstechnisch als inhoudelijk. En in het mbo is het afgelopen jaar dankzij de inspanningen voor Facet mogelijk geworden vrijwel continu centrale examens af te nemen. Petje af voor deze prestatie die het mbo laat zien. Die getuigt van visie en vakmanschap. Daar profiteren leerlingen, studenten en docenten van.’

Pieter Hendrikse, voorzitter van het College voor Toetsen en Examens

1.3 Transparantie

In het verslagjaar werkte het CvTE aan meer transparantie en het vergroten van de betrokkenheid van docenten bij centrale examens.

1.3.1 Project Ieders Examen

In 2017 heeft het Project Ieders Examen meer uitwerking gekregen en is het in de hele organisatie van het CvTE geïntegreerd. Dat wijst niet alleen op aanpassingsvermogen, maar ook op een groot eigen verantwoordelijkheidsgevoel van het CvTE op dit vlak. Het besef van de noodzaak van een responsieve houding is door de medewerkers van het CvTE omarmd. Groeiend eigenaarschap van het veld is het beoogde effect. Door nieuwe kanalen en middelen in te zetten en uit te proberen, verbreedt het CvTE zijn handelingsrepertoire op communicatief niveau doelgericht. Deze vormen van proactieve voorlichting zorgen voor een responsiever en transparanter CvTE.

Er hebben in dit kader verschillende experimenten plaatsgevonden onder de noemer ‘pre- en postcorrectie’. Deze experimenten, voor de vakken Nederlands vwo, scheikunde vwo en wiskunde A havo, zijn positief gewaardeerd en hebben tot kwaliteitsverbetering geleid.

Ook zijn we in de vorm van een *webinar* en een studiebijeenkomst in gesprek gegaan met geïnteresseerden over normering.

‘Uiteindelijk gaat het er in het Project Ieders Examen om dat iedere docent denkt: ‘Het CvTE, ik weet precies wat ze daar doen en waar dat nuttig voor is, en daar werk ik graag aan mee. Op die manier gaat het Project Ieders Examen als een hefboom werken. Een hefboom waar we trots op zijn en die ervoor zorgt dat we met zijn allen eigenaar zijn van het centraal examen en dat het centraal examen toekomstbestendig is.’

Pieter Hendrikse, voorzitter van het College voor Toetsen en Examens

1.3.2 Responsief

Het CvTE heeft opnieuw ingezet op het concretiseren van zijn visie op centrale toetsing en examinering. Uitvoering van de missie is alleen mogelijk als er maatschappelijk commitment bestaat voor wat het College doet. En dus investeert het College in zijn relatie met het veld. Goed luisteren is daarbij de sleutel. Voor de verbinding aan de praktijk op scholen en instellingen kenmerkt een responsiever CvTE zich door actief luisteren en co-creatie.

Actief luisteren

Op verschillende manieren is het CvTE in het verslagjaar in gesprek gegaan met docenten en andere betrokkenen in het veld. Begin 2017 deden we dat op de NOT, in juni deden we dat op het congres over de Centrale Eindtoets. Ook zijn er in het najaar van 2017 veel gesprekken gevoerd met scholen, besturen, leerkrachten en IB-ers tijdens de regiobijeenkomsten over de Centrale Eindtoets en tijdens bezoeken aan scholen.

‘Op deze en andere manieren met docenten in gesprek gaan en samenwerken, waarderen docenten en vinden ook wij zeer waardevol. Dat is echt co-creëren.’

Mirjam Kapelle, senior communicatieadviseur bij het College voor Toetsen en Examens

De contacten met lerarenopleidingen die eerder zijn gelegd, zijn verder uitgebouwd. Verschillende keren heeft het CvTE voorlichting en workshops gegeven over de centrale examens vo aan leraren in opleiding. Tevens wordt er gewerkt aan een online cursus waarin deze kennis en informatie wordt aangeboden. Scholing is gefaciliteerd voor nieuwe examensecretarissen in een nieuwe cursus van PLEXS.

‘Wat je ziet, is dat er naast de traditionele vakverenigingen die er altijd al waren, nieuwe vakinhoudelijke netwerken ontstaan, zoals Nederlands Nu! Daar gaat het CvTE graag mee in gesprek en dat doen we nu ook over het examen Nederlands.’

Pieter Hendrikse, voorzitter van het College voor Toetsen en Examens

Actief luisteren deden we via de sociale media (twitter en Facebook). Door middel van verschillende korte filmpjes onder de noemers CvTE TV en CvTE Backstage¹ is er aandacht besteed aan verschillende aspecten van centrale examens en andere toetsen van het CvTE, bijvoorbeeld de Centrale Eindtoets. In de filmpjes gaan we in op vragen en thema's die spelen en actueel zijn in het veld. De filmpjes zijn en worden ingezet op verschillende momenten en via diverse kanalen (website, twitter, brochures etc.).

'Hoewel er dit jaar sprake was van veel mediaophef en er zelfs een rechtszaak was over het examen Frans vwo, was 2017 een goed examenjaar. Docenten, vaststellingscommissies en examenmakers waren tevreden, er waren weinig klachten bij de inspectie en weinig onregelmatigheden. Daar hebben de experimenten van het Project Ieders Examen en zaken als het webinar en de CvTE-filmpjes aan bijgedragen.'

Geert van Lonkhuizen, directeur van het bureau en secretaris van het College

1.4 Kwaliteitszorg

Sinds 2009 heeft het CvTE als ZBO veel kennis en ervaring opgedaan. Het is van belang deze kennis en ervaring goed te borgen en van waarde te laten zijn voor het veld, het CvTE zelf, zijn ketenpartners en andere bij centrale toetsen en examens betrokken organisaties.

'Kwaliteitsborging van centrale examens en toetsen is van het grootste belang. Dat is waarvoor we er als College zijn en wat het civiel effect van deze toetsen en examens bepaalt. De Kamermoties van 2015 (Jadnanansing) en 2016 (Straus) hebben we uitgevoerd en we hebben ze een vervolg gegeven: we hebben de uitkomsten en activiteiten die daaruit volgden structureel ingebed in onze werkwijze en organisatie. De volgende stap is een eigen onderzoeksagenda.'

Pieter Hendrikse, voorzitter van het College voor Toetsen en Examens

1.4.1 Onderzoeksagenda

De inspectie heeft na raadpleging van het College besloten tot een vernieuwd toezichtskader dat toeziet op een adequate taakvervulling door het College en dat het College tevens uitdaagt om door middel van onafhankelijk onderzoek de kwaliteit van toegepaste procedures en geleverde prestaties te toetsen.

De inrichting van een onderzoeksagenda ondersteunt het voornemen van het College om een instituut te zijn met een duurzame en gewaarborgde toekomst. Onderzoeksresultaten kunnen het College ondersteunen en scherpen in het maatschappelijke gesprek met stakeholders en stimuleren als er afwegingen gemaakt moeten worden bij besluitvorming op bestuurlijk niveau. Met een onderzoeksagenda zet het College een volgende stap naar het innemen van een herkenbare positie in het publieke debat over centrale toetsing en examinering.

¹ Zie het YouTube-kanaal van het College voor Toetsen en Examens.

'Na bijna tien jaar als ZBO heeft het CvTE waardevolle kennis en ervaring opgedaan in onderzoek, bijvoorbeeld in de vorm van waarderingsonderzoek en audits. Dat heeft ons als regievoerder en 'dijkbewaker' sterker gemaakt.'

Pieter Hendrikse, voorzitter van het College voor Toetsen en Examens

1.4.2 Planning en control in ketenprocessen

Kern van het kwaliteitsmanagement bij het CvTE is het richten en waarborgen van een voortdurende, rollende beweging van leren en verbeteren. Het beoordelen van ons functioneren als (gedelegeerd) opdrachtgever en ketenregisseur is een cruciaal onderdeel van dit leerproces. Een rapportage over de kwaliteit en resultaten van het ketenproces, geënt op de afspraken uit het convenant en de KPA, ziet het CvTE als aanvullende stimulans voor kwaliteitszorg in de keten en als beoordelingsinstrument voor de geleverde ketenprestatie. Kern van de in 2017 ingezette lijn van KPA is de inrichting van een voorspelbare en stuurbare planning-en-controlcyclus op ketenniveau.

'Door met gericht onderzoek te kijken naar onze rol in het examenstelsel, ons functioneren als regievoerder, ons handelingsrepertoire als open, benaderbare overheidsorganisatie, en die 'spiegel' doeltreffend te gebruiken, wordt het CvTE zichtbaar en aanspreekbaar als knooppunt van kennis en ervaring op het gebied van regie, transparantie en kwaliteit van centrale examens en toetsen.'

Pieter Hendrikse, voorzitter van het College voor Toetsen en Examens

2 Taken van het CvTE

2.1 Centrale Eindtoets po

Vooruitlopend op de digitale adaptieve Centrale Eindtoets in 2018 is de Centrale Eindtoets in 2017 in verschillende varianten afgenomen. Er is veel moeite gedaan om de vijf toegelaten eindtoetsen en de Centrale Eindtoets onderling beter vergelijkbaar te maken en om ze beter te beveiligen. Ook zijn er voorbereidingen in gang gezet voor de evaluatie van de wet eindtoetsing in 2018.

2.1.1 Resultaten Centrale Eindtoets 2017

In 2017 hebben 119.625 leerlingen deelgenomen aan de Centrale Eindtoets. Zij maakten een van de volgende vier varianten: de papieren Centrale Eindtoets B (basis), de papieren Centrale Eindtoets N (niveau), de digitale Centrale Eindtoets B of de digitale Centrale Eindtoets N.

De afname vond plaats op 4.425 scholen en verliep, los van enkele incidenten, goed. De gemiddelde landelijke standaardscore is bepaald op 535,6. Het gemiddelde advies komt overeen met voorgaande jaren: vmbo gt/havo. Er zijn minder toetsadviezen vmbo-bb verstrekt en meer toetsadviezen vwo.

De standaardscore van 535,6 is relatief een hogere score, die een breuk laat zien ten opzichte van het patroon van voorgaande jaren. Mogelijk is dit het gevolg van een veranderende populatie scholen die aan de Centrale Eindtoets deelneemt. In 2017 namen 823 scholen minder de Centrale Eindtoets af dan in 2016. Uit de analyses blijkt dat de vertrekkende scholen vooral die scholen zijn die voorheen onder de landelijk gemiddelde standaardscore scoorden.

Door voortschrijdend inzicht is de meetmethode om de beheersing van de referentieniveaus te bepalen de afgelopen jaren veranderd. In 2017 zijn alle gegevens van 2015 en 2016 geanalyseerd volgens de meetmethode van 2017. Hierdoor zijn de jaren met elkaar te vergelijken.² Bij *taalverzorging* en bij *rekenen* is een positieve ontwikkeling waar te nemen: de resultaten zijn niet slechter geworden en in de meeste gevallen (duidelijk) beter. De resultaten bij *lezen* geven een ander beeld. Het verschil tussen 2017 en de voorgaande jaren laat duidelijk een dalend beeld zien als het gaat om het percentage leerlingen dat *lezen* 2F beheerst.

2.1.2 Audit Centrale Eindtoets

Onderzoeksbureau Ecorys heeft bij de drie eindtoetsaanbieders die in 2016 een eindtoets aanboden, een audit uitgevoerd op het gebied van veiligheid en geheimhouding van de toetsen. Dit onderzoek beslaat het proces van de toetsontwikkeling tot en met de afname van de toets. Uit de audit blijkt dat de Centrale Eindtoets een goed beveiligd proces heeft en dat het CvTE adequaat communiceert met het veld over de beveiliging en geheimhouding van de toets. Er zijn aanbevelingen gedaan die direct in de uitvoering opgenomen zijn. Er zijn ook aanbevelingen gedaan die nog nadere afweging vragen, of verder onderzoek en doordenking.

2.1.3 Vergelijkbaarheid eindtoetsen

In de Kamerbrief van januari 2017 over de tussenevaluatie van de wet eindtoetsing wordt geconcludeerd dat de drie eindtoetsen die vanaf 2015 worden afgenomen onvoldoende vergelijkbaar zijn met elkaar. Los van het feit dat de eindtoetsen op inhoudelijke punten uiteenlopen (type afname, aantal opgaven, type opgaven, duur van de toets), blijkt ook dat de adviezen die uit de eindtoetsen (vijf in 2017) volgen van elkaar verschillen. In de Kamerbrief is daarom allereerst aangekondigd dat de eindtoetsen meer vergelijkbaar zullen worden gemaakt. In overleg met het ministerie van OCW, de Expertgroep³, de eindtoetsaanbieders en de inspectie is besloten dat het CvTE en Cito een gezamenlijke set ankeropgaven ontwerpen die alle aanbieders in hun eindtoets moeten verwerken.

Ook blijkt uit de tussenevaluatie dat de verschillende eindtoetsen verschillende categorieën hanteren voor hun toetsadviezen. Daardoor is het moeilijker om de eindtoetsen te vergelijken. Het ministerie van OCW heeft het CvTE daarom gevraagd om een voorstel te doen voor de categorieën bij de toetsadviezen, die dan door alle aanbieders gehanteerd worden. Voor de afname 2018 is afgesproken dat alle eindtoetsen ook rapporteren op de categorie praktijk-onderwijs/vmbo-basisberoepsgerichte leerweg.

2.1.4 Evaluatie wet eindtoetsing

Een werkgroep van het College van het CvTE bereidt een advies voor over de evaluatie van de wet eindtoetsing. Dat advies bestaat in de eerste plaats uit een probleemanalyse. Het College is van mening dat de wet eindtoetsing succesvol is in het centraal stellen van het schooladvies. Andere aspecten van de wet verdienen kritische beschouwing en verbetering.

2.1.5 De vernieuwde Centrale Eindtoets in 2018

In 2018 wordt voor het eerst de *digitale adaptieve Centrale Eindtoets* aangeboden. Deze toets past zich afzonderlijk voor taal en rekenen aan het niveau van de leerling aan en is naast de papieren Centrale Eindtoets – die wettelijk nog maar op één niveau mag worden aangeboden – beschikbaar voor scholen.

In het verslagjaar is de eerste versie van deze nieuwe toets geconstrueerd, met daarin nieuwe vraagtypes op basis van de resultaten van proeftoetsafnames in de jaren ervoor. De toets wordt afgenomen in het computerexamensysteem Facet, dat al jaren wordt gebruikt in het vo en het mbo en waarvan DUO de beheerder is.

In december 2017 startte de inschrijving voor de Centrale Eindtoets 2018 in een nieuwe portal, ontwikkeld en beheerd door DUO. Ook de klantenservice van de Centrale Eindtoets is vanwege de vernieuwing van de Centrale Eindtoets naar DUO gegaan.

² De Terugblik 2017 is te vinden op www.centraleendtoetspo.nl onder Publicaties.

³ Bij de beslissing over de toelating van andere eindtoetsen laat de minister van OCW zich adviseren door een onafhankelijke commissie, de Expertgroep Toetsen PO. Zie www.expertgroepoetsenpo.nl

2.1.6 Proeftoets 2017

De proeftoets voor de adaptieve en de papieren Centrale Eindtoets is in februari 2017 op scholen afgenomen. In totaal hebben circa 12.000 leerlingen aan de proeftoets deelgenomen. De proeftoets leverde voldoende kwalitatieve waarnemingen op om zowel de papieren als de digitale adaptieve Centrale Eindtoets in 2018 te kunnen construeren.

2.1.7 Informatievoorziening Centrale Eindtoets

Om het hele scholenveld goed te informeren over de vernieuwde Centrale Eindtoets en in het bijzonder de digitale adaptieve Centrale Eindtoets is op meerdere manieren gecommuniceerd met scholen en besturen.

In januari stond het CvTE met een stand over de Centrale Eindtoets op de NOT. In juni is er een besturenconferentie georganiseerd en in het najaar hebben ruim 1.500 directeuren, leerkrachten en IB-ers de vier regionale informatiebijeenkomsten over de Centrale Eindtoets bezocht. Ook zijn er tientallen presentaties verzorgd bij besturen uit het primair onderwijs in het hele land. Daarnaast is er op de website www.centraleeindtoetspo.nl en in de verschillende brochures in detail uitleg gegeven over de Centrale Eindtoets.

2.2 Diagnostische tussentijdse toets

De diagnostische tussentijdse toets (DTT) is de afgelopen jaren in een pilot ontwikkeld. De politiek heeft besloten dat de pilot DTT zou worden afgerond. Dat is in 2017 gebeurd. De laatste DTT-afname onder verantwoordelijkheid van het CvTE heeft plaatsgevonden. Ook is er gewerkt aan het voltooiën van de pilot en het overdragen van de pilotopbrengsten aan de markt.

Wat is de DTT?

De DTT is een digitale, diagnostische toets aan het eind van de onderbouw van het vo voor de vakken Nederlands, Engels en wiskunde. De DTT kan op vijf niveaus worden afgenomen en past zich aan het antwoordgedrag van de leerling aan (niet te moeilijk, niet te makkelijk). Zo krijgt elke leerling een uitdagende toets op maat. De DTT levert voor elke leerling een diagnose op, waarin sterke en te ontwikkelen punten zijn geanalyseerd. Met deze diagnose kunnen docenten en leerlingen werken aan verdere leergroei.

2.2.1 Afnames derde pilotjaar en aan de slag met diagnoses

Het besluit dat de overheid de DTT na de pilot niet verder zou ontwikkelen en aanbieden heeft geleid tot aanzienlijk minder deelname aan de pilot. Van de 240 aangemelde scholen heeft de helft meegedaan. Dit leverde een kleine 30.000 afnames op in totaal. De scholen hebben in februari 2017 de volledig werkende adaptieve DTT afgenomen. Deze adaptieve afname in 2017 gaf voor het eerst een diagnose over zowel hoofd- als deelaspecten.

Na een afname van de DTT kunnen scholen aan de slag met de diagnose van de DTT. Om hen daarin te faciliteren zijn voorbeeldrapportages met toelichtingen ontwikkeld. Daarnaast heeft SLO voor scholen handreikingen gemaakt. Daarin wordt uitgelegd hoe de DTT past in de cyclus van formatief evalueren en op welke manier scholen met de diagnose in de onderwijslespraktijk aan de slag kunnen gaan.

2.2.2 Implementatiebegeleiding en ophalen meerwaarde van de DTT

Het CvTE heeft pilotscholen ondersteund in het onderzoeken van de meerwaarde van de DTT voor leerlingen en docenten. Dit gebeurde onder meer door scholen te ondersteunen bij de implementatie. Dit implementatiebegeleidingstraject door onderwijsadviseurs is veelal al gestart vóór de afname van de DTT in februari 2017. In 2017 namen in totaal 24 scholen aan dit traject deel.

Een belangrijke activiteit in het laatste pilotjaar was het doorzetten van de dialoog over het gebruik van de DTT in de scholen. Vanaf april 2017 ging het daarbij vooral om de vraag óf en hoe de meerwaarde van de DTT ervaren is. Het CvTE voerde zelf een onderzoek uit om ervaringen met de DTT en de meerwaarde van de DTT op te halen, in samenwerking met de vaststellingscommissies en onderwijsadviseurs. Samen met andere gegevens die in opdracht van OCW door het onderzoeksbureau Regioplan verzameld zijn, hebben deze onderzoeken informatie opgeleverd over de meerwaarde van de DTT.

*'In de drie jaar dat de pilot liep, zijn er wel wat verschuivingen geweest in de motieven om mee te doen, maar tijdens iedere meting prevaleren onderwijsinhoudelijke motieven om mee te doen aan de pilot DTT: schoolleiders en docenten zien de DTT als middel om beter om te kunnen gaan met verschillen tussen leerlingen en ontwikkelingen op het gebied van opbrengstgericht werken en formatief evalueren in gang te zetten.'*⁴

2.2.3 Afronding en kennisoverdracht pilot DTT

Begin februari 2017 vond in Utrecht een driedaags symposium plaats met als titel: *International Symposium on Diagnostic Testing in Education of Diagnostic Educational Test*. Het primaire doel van het symposium was het delen van (wetenschappelijke) kennis over de DTT en aanverwante ontwikkelingen. Er waren gasten en sprekers uit binnen- en buitenland. Daarnaast werd het symposium bezocht door Nederlandse toetsaanbieders en uitgeverijen. Er was veel aandacht voor de toets(technische) ontwikkeling en implementatie van de DTT, maar het ging ook over 'hoe nu verder met de diagnose' in het kader van formatieve evaluatie in de lespraktijk.

Op 12 oktober heeft de slotconferentie van de pilot DTT plaatsgevonden. De conferentie heeft inzicht gegeven in de opbrengsten van drie jaar ontwikkelen en beproeven van de DTT. De VO-raad en LAKS gaven hun feedback op het instrument DTT in het kader van formatieve evaluatie en marktpartijen A-VISION en Dedact presenteerden hun plannen met de DTT voor 2018 en daarna.

⁴ Zie: *Rapport monitor pilot diagnostische tussentijdse toets - bevindingen eindmeting*, pagina 31. Gepubliceerd op www.pilotdtt.nl > Documenten.

2.2.4 Overdracht DTT en afronding pilot

De overdracht van expertise opgebouwd in het project DTT door OCW aan de marktpartijen A-VISION en Dedact, in samenwerking met Universiteit Maastricht, is voltooid. Daarmee is de oplevering van de laatste producten door het CvTE, Cito en SLO ook gereed. Zowel A-VISION als Dedact bieden scholen de mogelijkheid voor een afname in 2018.

In december 2017 is het project DTT officieel beëindigd. De website www.pilotdtt.nl met daarop alle openbare opbrengsten van het project DTT wordt als archiefwebsite bewaard, zodat het daar gepubliceerde online beschikbaar blijft.

2.3 Centrale examens vo

Speerpunten bij de centrale examens vo werden gevormd door het uitvoering geven aan de Kamermoties van juni 2016: nog meer docenten betrekken (de motie Straus) en de openbaarmaking van de digitale centrale examens (de moties Van Meenen en Vermue). Bij de nieuwe beroepsgerichte profielvakken zijn voor het eerst cspe's afgenomen door niet-pilotscholen en voor het eerst zowel in leerjaar 3 als in leerjaar 4.

2.3.1 Project Ieders Examen

Voor de centrale examens vo was 2017 een goed jaar. Wel drukker dan ooit. Dat kwam met name door het Project Ieders Examen. Dit project, een gevolg van de motie Straus van juni 2016, heeft als doel de docentbetrokkenheid bij de centrale examens te vergroten. Door projectorganisatie en staande organisatie te vervlechten tot een geheel is zowel naar buiten als binnen een nieuwe dynamiek ontstaan.

In het kader van het Project Ieders Examen ontstond de mogelijkheid voor een webinar, een interactief college via het internet, over de normeringssystematiek. Jaarlijks een bron van (kritische) vragen, dit jaar waren dat er aanmerkelijk minder. Ook kon er dankzij dit project geëxperimenteerd worden met pre- en testcorrectie.

2.3.2 Precorrectie

Bij precorrectie kregen docenten wiskunde A havo en scheikunde vwo die zich hiervoor aangemeld hadden, de opgaven en de bijbehorende correctievoorschriften in maart te zien – dus vóór de afname in mei. Het commentaar van de docenten kon niet meer leiden tot aanpassing van de opgaven, maar wel tot aanpassing van het correctievoorschrift. Dat is ook gebeurd: beide correctievoorschriften zijn op een tiental punten aangepast.

2.3.3 Testcorrectie

Bij testcorrectie hebben wij de publicatie van het correctievoorschrift Nederlands vwo twee dagen uitgesteld. Direct na de afname is het voorlopige correctievoorschrift bekend gemaakt aan een groep docenten die zich voor het experiment had aangemeld. Aan het eind van de eerste dag – nadat zij van zoveel mogelijk leerlingen het gemaakte werk hadden nagekeken – kwam de groep bijeen om het voorlopige correctievoorschrift te bespreken. De aanbevelingen voor aanpassing van het correctievoorschrift die uit de testcorrectie naar voren kwamen, waren dus mede gebaseerd op daadwerkelijk gegeven antwoorden van kandidaten. Twintig aanbevelingen zijn overgenomen.

Zowel bij pre- als bij testcorrectie was het de vaststellingscommissie die besloot over de aanbevelingen vanuit de groep docenten. Bij de testcorrectie hebben de docenten twee dagen op het (aangepaste) correctievoorschrift moeten wachten. Daar stond tegenover dat het aantal reacties bij de Examenlijn over het examen aanmerkelijk geringer was dan in voorgaande jaren.

De docenten die bij de pre- en testcorrectie betrokken waren, vonden het enerzijds jammer dat niet ook de opgaven aangepast konden worden als gevolg van hun bevindingen. Anderzijds maakte deze groep van dichtbij mee hoe lastig het is ondubbelzinnige vraag-antwoordcombinaties te construeren.

Duidelijk is al wel dat pre- en/of testcorrectie zullen leiden tot aanpassingen van de planning en de kosten van de centrale examens. De kosten nemen toe doordat meer docenten betrokken zijn. Testcorrectie kan zelfs grote gevolgen hebben voor het examenrooster.

Wij hebben een gesprek met de Vaste Kamercommissie Onderwijs op 11 mei aangegepen om het project Ieders Examen – als respons op de motie Straus – onder de aandacht van de Kamerleden te brengen. Op dat moment stond het project nog in de steigers. Aan het eind van 2017 is de uitvoering op streek.

2.3.4 Ledendag vaststellingscommissies CvTE

In 2017 hebben wij voor onze vaststellingscommissies, waarvan de leden docenten zijn die lesgeven aan examenklassen, een speciale ledendag georganiseerd. Op deze dag is onder meer gesproken over de mogelijkheid om onze commissieleden ambassadeur voor het CvTE te laten zijn. Zo'n ambassadeurschap zou goed passen binnen het Project Ieders Examen.

Bij het primaire proces horen ook de jaarlijks terugkerende Septembermededeling en Maartaanvulling. 'Dat is voor mij het spoorboekje van het jaar. Daar val je op terug, want wat daar staat is waar,' aldus een examensecretaris. De veelheid aan centrale examens en de diversiteit aan vormen – papier, digitaal, praktisch, pilot – maakt de jaarlijkse boodschap aan het scholenveld complex. Dankzij de opzet van Examenblad.nl en door ieder vak de aandacht te geven die het verdient, is de informatievoorziening naar de scholen ook in 2017 goed verlopen.

2.3.5 Nederlands

Op 10 november 2016 daagde de heer Van Meenen tijdens een rondetafelconferentie, georganiseerd door de Vaste Kamercommissie, docenten en organisaties uit om in onderlinge samenwerking nu wel eens met plannen voor het vak Nederlands te komen. Die uitdaging is aanvaard. Gefaciliteerd door het CvTE gaat een groep docenten namens Nederlands NU! en Levende Talen een advies schrijven voor Curriculum.nu over de centrale examens Nederlands in de toekomst.

2.3.6 Centrale examens havo/vwo

Focusgroep geschiedenis

Met docenten geschiedenis uit het hele land is in 2017 nagedacht over wat in de nieuwe syllabus geschiedenis zou moeten staan. Het werk van deze focusgroep leidde tot een opdracht voor de nieuwe syllabus geschiedenis. Daarmee is de syllabuscommissie aan het werk gegaan. Een goed voorbeeld van docentbetrokkenheid: docenten in de focusgroep, docenten in de syllabuscommissie, docenten die geraadpleegd worden in een veldraadpleging over de syllabus. Dezelfde werkwijze zal bij economie worden toegepast.

Hulpmiddelen

In 2017 is duidelijk geworden dat de wijze waarop het CvTE omgaat met de toegestane hulpmiddelen voor de komende jaren een stevige uitdaging is. Dat speelt op verschillende terreinen.

Bij diverse vakken is een externe informatiebron nodig. Bij aardrijkskunde is dat sinds jaar en dag de Grote Bosatlas. In 2017 werd duidelijk dat er naast de Bosatlas een tweede atlas beschikbaar komt. Welk kaartmateriaal moet dan bij het centraal examen beschikbaar zijn? Datzelfde speelt bij de natuurwetenschappelijke vakken. BINAS en ScienceData – beide boeken/naslagwerken zijn toegestaan als hulpmiddel bij de natuurwetenschappelijke vakken – zouden op basis van wetenschappelijke bronnen en notaties dezelfde informatie moeten geven. Maar dat is niet altijd het geval. Dit stelt examenmakers voor problemen. Wat is bijvoorbeeld een juist antwoord als de beide hulpmiddelen tot verschillende uitkomsten leiden? In 2018 moet hierop een antwoord worden geformuleerd.

Van een andere orde, maar minstens zo complex, is de situatie met de grafische rekenmachine. Deze kent een enorme technische vlucht. De vraag of dit hulpmiddel wel écht een hulpmiddel is, werd in het verslagjaar regelmatig geopperd.

2.3.7 Centrale examens vmbo

Met de Vaste Kamercommissie is besproken dat het landschap van de centrale examens in het vmbo al heel lang veel rijker is dan 'examens in de gymzaal'. Centrale examens vmbo spelen zich af in computerruimten en mediatheken (digitaal) en in praktijkruimten als garages en weilanden (cspe's in de beroepsgerichte vakken). Diezelfde boodschap hebben we tijdens diverse bijeenkomsten laten klinken in het kader van het Project Ieders Examen.

Digitale centrale examens vmbo bb en kb

Voor het vmbo speelden, naast de motie Straus, ook nog de moties Van Meenen en Vermue een rol, over de openbaarmaking van digitale centrale examens. Wat staatssecretaris Sander Dekker hierover in zijn brief van 28 november 2016 aan de Tweede Kamer heeft gemeld, is gerealiseerd: alle opgaven worden openbaar gemaakt: tweederde deel direct na afloop van de afnameperiode (eind juni), het resterende derde deel direct nadat het één keer is hergebruikt.

In lijn met deze Kamermoties zijn de eerste stappen gezet op weg naar besloten en beveiligde discussiefora. De bedoeling is dat deze fora gaan dienen als platform waarop docenten in gesprek/discussie kunnen over opgaven waarvan de geheimhouding nog niet is opgeheven.

Helaas moest besloten worden om een pilot voor tweede correctie bij de digitale centrale examens uit te stellen omdat er voor de aanpassingen die daarvoor nodig waren in Facet meer tijd nodig is. Als gevolg daarvan kunnen de digitale centrale examens bb en kb niet eerder regulier zijn dan in 2020.

Profielvak-cspe's

Cspe's in de nieuwe beroepsgerichte profielvakken zijn voor het eerst afgenomen door niet-pilotscholen en voor het eerst zowel in leerjaar 3 als in leerjaar 4. Dit is goed verlopen.

In het najaar zijn de vmbo-scholen erop voorbereid dat er in de examenjaren 2018 tot en met 2022 gewerkt wordt met twee profielvak-cspe's. Hierdoor verbetert de herkansingssystematiek. Ook vormt het de opmaat naar de verdere flexibilisering van de cspe's.

2.4 Rekenen in het vo/mbo en Nederlandse taal en Engels in het mbo

Eind 2017 heeft de minister van Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media besloten dat de rekentoets voor het vwo niet meer meetelt. Totdat er een alternatief is, worden de rekentoets en het rekenexamen gewoon afgenomen. De inhoudelijke ontwikkelingen bij Nederlands en Engels verliepen volgens plan. De centrale examens taal in het mbo hebben in 2017 te kampen gehad met een aantal technische storingen, die veelal snel konden worden opgelost.

2.4.1 Rekenen vo en mbo

Op 1 juli 2017 is de rekenopgaven-etalage aangevuld met ongeveer 90 procent van de rekenopgaven 2F/3F die in het schooljaar 2016-2017 in de verschillende versies zijn afgenomen. In totaal zijn nu meer dan 4.100 opgaven publiek toegankelijk via de website www.rekenopgaven-etalage.nl.

Dit jaar is voor het eerst rekenen 2A-ER afgenomen in het vo en het mbo. De resultaten zijn vergelijkbaar met 2A. De voorgenomen wetswijziging om de rekentoetsen 2A en 3S ook een formele status te geven is nog niet gerealiseerd. Op 14 juli 2017 verstuurde de staatssecretaris een brief aan de Tweede Kamer waarin hij aankondigde: 'Om leerlingen, leraren en scholen voor komend schooljaar duidelijkheid te geven, heb ik besloten om het resultaat op de rekentoets niet mee te laten tellen voor het behalen van het diploma in vmbo en havo in het schooljaar 2017-2018.'

Als gevolg van het regeerakkoord dat op 29 oktober 2017 verscheen, wordt er een aantal veranderingen voor rekenen in het vo en mbo doorgevoerd. Op 15 december 2017 verscheen de brief van de minister van Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media waarin hij aankondigde dat het resultaat op de rekentoets in het lopende schooljaar niet meer zal gaan meetellen bij de slaag/zak-beslissing voor de vwo-leerlingen. Ook zal er een alternatief komen voor de huidige rekentoets vo en het rekenexamen mbo. In de tussentijd worden de rekentoets en het rekenexamen gewoon nog afgenomen.

Logistiek en organisatie rekentoets vo

De rekentoets vo is in 2017 in drie periodes afgenomen: in januari, maart en juni.

De rekentoets was dit jaar voor het eerst onderdeel van de kernvakkenregel in het vwo. Om vwo-kandidaten een goede afweging te kunnen laten maken welk vak te herkansen is in mei een extra afnamedag georganiseerd; hieraan namen ruim 600 leerlingen deel.

De afnames zijn over het algemeen zonder problemen verlopen. In totaal is de rekentoets in 2017 bijna 400.000 keer afgenomen. Op woensdag 24 mei heeft de *cloud* waarop Facet draait er ongeveer één uur uit gelegen. Op deze dag vond voor vwo-ers de extra afnamedag van de rekentoets 3F met versnelde normering plaats (uitslag op 1 juni bekend). Dat betekende dat de online-afnames bij 51 vo-scholen verstoord werden. Daarom is besloten om op dinsdag 30 mei opnieuw een afnamedag te faciliteren voor vwo-ers die op 24 mei hun rekentoets niet konden doen.

Op de laatste dag van de maartafname van de rekentoets was er een incident: een docent schond de geheimhouding met een tweet. Dit is gemeld aan de Inspectie van het Onderwijs.

2.4.2 Centrale examens taal mbo

Nederlandse taal

In september publiceerden we de nieuwe, verbeterde syllabus Nederlandse taal 3F. De nieuwe syllabus geeft de vaststellingscommissie concrete handvatten voor het vaststellen van opgaven en biedt mbo-docenten extra houvast voor datgene wat er geëxamineerd wordt. De invoerdatum van de syllabus is augustus 2018.

Engels mbo 4

Het centraal examen Engels B1 (lezen en luisteren) is vanaf 2017-2018 verplicht voor studenten in mbo 4. In 2016-2017 was er nog sprake van pilotafnames.

Voor die kandidaten die meer aankunnen dan het verplichte Engels op B1-niveau en de instellingen die dat willen aanbieden, is het centraal examen Engels B2 ontwikkeld. De pilotafname Engels B2 in april is succesvol verlopen en vanaf 2017-2018 is het wettelijk mogelijk om ook dit examen af te leggen (in de plaats van het examen B1 of als keuze-onderdeel Engels B2). Hiervoor hebben we een syllabus en een voorbeeldexamen ontwikkeld. Deze zijn gepubliceerd op Examenbladmbo.nl.

Logistiek en organisatie

De centrale examens Nederlands, rekenen en Engels mbo 4 zijn gedurende vijf afnameperiodes afgenomen. In totaal betrof het bijna 520.000 afnames.

Vanaf het studiejaar 2016-2017 zijn er in het mbo twee grote veranderingen in de afname van de examens Nederlandse taal en rekenen 2F/3F doorgevoerd. Ten eerste kunnen deze examens niet meer alleen gedurende twee weken, maar tijdens de gehele examenperiode van zeven weken worden afgenomen. In de tweede plaats is er sprake van een versnelde normering, waardoor de uitslag eerder bekend is. Dit ondersteunt een flexibele, grootschalige afname van de centrale examens in het mbo.

Er is in de loop van het jaar een aantal verstoringen geweest in de afname en rapportages van de mbo-examens. Hoewel deze veelal snel zijn opgelost, is dit voor betrokken instellingen en studenten vervelend geweest omdat examinering foutloos dient te verlopen. De verstoringen hadden te maken met problemen met de externe leverancier van de *cloud* waarop Facet draait. Daardoor werden online-afnames verstoord en konden er geen plannings aangemaakt worden in Facet.

Ook zaten er fouten in gepubliceerde vaardigheidsscores en eindcijfers van het rekenexamen 3F. Zo snel mogelijk zijn toen de nieuwe, goede omzettingstabellen en cijfers gepubliceerd. Begin juli bleken van een substantieel aantal kandidaten resultaten te ontbreken. Ook dat is de dag daarna rechtgezet. En ten slotte kostte de zogenaamde BCLD-configuratie een extra inspanning.

2.5 Staatsexamens vo

Het jaar 2017 stond in het teken van borging van de kwaliteit van zowel de schriftelijke als de mondelinge examens en van uitbreiding van de vaardigheden van onze examenbetrokkenen. Ook zijn er Kamervragen gesteld over de leeftijdsgrens van 70 jaar voor surveillanten.

2.5.1 Borging schriftelijke staatsexamens: het CE en de schriftelijke college-examens

De kwaliteit van de examens staat of valt om te beginnen met het consequent toepassen van afspraken en procedures rond de afnames van de examens op de zes reguliere locaties en 110 vso-locaties. Op de instructiedagen voor de voorzitters staat het bespreken van de richtlijnen centraal. De kunst is om binnen de richtlijnen ruimte in te passen voor kandidaten die gezien hun beperking maatwerk nodig hebben, zonder de exameneisen aan te tasten. Het aantal leerlingen dat aanpassingen nodig heeft, neemt zowel op de reguliere locaties als op de vso-locaties in de loop der jaren toe. Voor het vso is dat toe te schrijven aan de groei van het aantal leerlingen met zwaardere problematiek en aan de effecten van passend onderwijs.

2.5.2 Borging mondelinge college-examens

Ook bij de mondelinge examens zijn de 1.200 examinatoren gehouden aan het toepassen van de procedures rond reproductie-, toepassings- en inzichtvragen (RTI), het schrijven van goede protocollen, cijferbepaling en het omgaan met kandidaten. Centraal thema op de instructiedag voor examinatoren was dit jaar het afnemen van een mondeling examen bij kandidaten met autisme: rust en ruimte creëren voor de kandidaat binnen een tijdsduur van 25 of 40 minuten.

Bij zowel de schriftelijke als mondelinge examens is met behulp van een vragenlijst systematisch gekeken naar de kwaliteit rond de afnames en van de afnames zelf door zowel mensen van binnen als van buiten de staatsexamenorganisatie. Dat levert behalve tevredenheid over de kwaliteit van de examens ook weer verbeterpunten op voor 2018.

2.5.3 Toename aantal individuele kandidaten en vso-kandidaten

Opnieuw was er groei te constateren: 4% meer reguliere kandidaten en ruim 6% meer vso-kandidaten. Het totaal aantal kandidaten was in 2017 ruim 8.000.

2.5.4 Kamervragen over de leeftijdsgrens bij de staatsexamenbetrokkenen

In verband met het verhogen van de AOW-leeftijd heeft het kamerlid Bisschop (SGP) Kamervragen gesteld over de leeftijdsgrens van 70 jaar bij de staatsexamens vo. Deze grens is gebaseerd op de vigerende AOW-leeftijd *plus* 5 jaar. Door de minister is toegezegd vóór het einde van 2017 een brede verkenning te doen naar de mogelijkheden om de inzet van 70-jarigen te verruimen gelet op de *Wet Werken na de AOW-gerechtigde leeftijd*. Deze verkenning heeft inmiddels plaatsgevonden. Het College heeft vervolgens besloten om met ingang van 2018 de leeftijdsgrens te verhogen naar 71 jaar, zodat we nog langer gebruik kunnen maken van de expertise en ervaring van examenbetrokkenen.

Voor 2018 en de jaren daarna besloot het College:

Jaar	Leeftijdsgrens staatsexamens vo
2018	71 jaar
2021	72 jaar
Vanaf 2022	Afhankelijk van de levensverwachting wordt de AOW-leeftijd door de overheid vastgesteld. Voor 2022 en 2023 is dit voorlopig afgesproken op 67 jaar. Voor de examenbetrokkenen is de leeftijdsgrens dan: AOW-leeftijd + 5 = 72 jaar.

2.6 Staatsexamens Nt2

De Staatsexamens Nt2 zijn bedoeld voor anderstaligen die willen studeren aan een beroepsopleiding in het mbo of in het hoger onderwijs. Met het diploma Staatsexamen Nt2 tonen ze aan dat hun taalvaardigheid in het Nederlands voldoende is om op dit niveau te studeren en te werken. Het jaar 2017 heeft in het teken gestaan van de implementatie van de Staatsexamens Nt2 in Facet. De betrokken ketenpartners hebben alles op alles gezet om ervoor te zorgen dat de digitale afnames in 2018 van start kunnen gaan.

2.6.1 Een nieuwe digitale omgeving

De ontwikkeling van de digitale afnames van de examens in Facet werd gekenmerkt door ups-and-downs. In het najaar zijn proefafnames uitgevoerd met kandidaten, waarbij het gehele proces van afname, beoordeling en scoretoekenning doorlopen is. Het verwerken van deze examens, het beoordelingsproces en het toekennen van scores is nog veelvuldig door 'handmatige' handelingen gerealiseerd. De gehele keten is nog niet volgens een geautomatiseerd proces verlopen. Desondanks is er voldoende aanleiding voor afnames in Facet, na het verslagjaar.

Voor het beoordelen van het examenwerk (spreken en schrijven) zijn twee speciale instrumenten ontwikkeld: de beoordelingsmanagementtool en (alleen voor schrijven) de derde-beoordelaarstool. Beide zijn gekoppeld aan Facet.

2.6.2 Communicatie vernieuwd

In samenwerking met de afdeling communicatie van het CvTE en het Steunpunt Nt2 is gewerkt aan de vernieuwing van de website (www.staatsexamensnt2.nl). Ook is er een nieuwe flyer gemaakt waarbij de Engels en Nederlandse variant in één versie zijn opgenomen. Daarnaast zijn de brochure van DUO en van de Staatsexamens Nt2 samengevoegd tot één brochure waarin alle benodigde informatie voor de kandidaat in begrijpelijke taal is opgenomen.

2.6.3 Resultaten in 2017

Net als in 2016 zijn de aantallen afnames ook in 2017 gestegen. Dat is vooral te verklaren door het aantal vluchtelingen dat sinds 2015 naar Nederland is gekomen. De daling in de jaren daarvoor (2013-2015) is mogelijk te verklaren uit het feit dat er vanaf 2013 een nieuwe *Wet Inburgering* kwam, waarbij de verantwoordelijkheid voor het voldoen aan de inburgeringsplicht bij de inburgeraar zelf kwam te liggen in plaats van bij de gemeenten. In principe heeft de inburgeraar drie jaar de tijd om het diploma te behalen.

Opvallend is dat de slagingspercentages voor lezen zowel bij programma I als bij programma II aanzienlijk zijn gedaald. Uit onderzoek naar de populatie deelnemers blijkt dat de achtergrond van de kandidaten gewijzigd is ten opzichte van voorgaande jaren. Een grotere groep deelnemers is afkomstig uit landen met een ander schrift. Zij hebben daardoor mogelijk meer tijd nodig bij het verwerken van teksten in het Latijnse schrift. Daarnaast is het aanleren van strategieën belangrijk voor het goed kunnen begrijpen van teksten, evenals het maken van 'leeskilometers'. Het vermoeden bestaat dat bovengenoemde factoren van invloed zijn geweest op de lagere scores voor lezen.

De tweede opvallende tendens is het aanzienlijke lagere slagingspercentage voor luisteren bij programma II. Ook bij programma I zien we een daling, maar deze is minder sterk dan bij programma II. Een verklaring hiervoor is niet gevonden.

Een mogelijke verklaring voor de algehele dalende slagingspercentages is dat kandidaten zich te snel opgeven voor het examen in verband met het verlopen van hun driejarige termijn voor het voldoen aan hun inburgeringsplicht. Ze hebben het beoogde niveau nog niet, hebben moeite met focussen op taalleren gezien hun ervaring als vluchteling, maar doen in ieder geval vast examen, om zodoende binnen de gestelde termijn klaar te zijn. Dit leidt tot een stijging van het aantal herkansingen.

>> Zie ook: Feiten en cijfers > Staatsexamens Nt2

2.7 Computereksamensysteem Facet

Facet is het computereksamensysteem waarmee sinds 2012 de digitale centrale toetsen en examens worden afgenomen, met ingang van 2018 ook in het po en bij Nt2. In 2017 werden in Facet ruim anderhalf miljoen examens en toetsen afgenomen. De partijen die bij de ontwikkeling en het beheer van Facet betrokken zijn, hebben in 2017 de convenantsafspraken tussen de ketenpartners nader uitgewerkt.

2.7.1 De organisatie

De uitgangspunten uit het convenant (2016) tussen OCW, DUO en het CvTE voor de besturing van Facet zijn uitgewerkt in een zogenaamde ketenprocesafpraak (KPA). De KPA voor Facet definieert de relatie tussen het CvTE als opdrachtgever en DUO en Cito als opdrachtnemers binnen de keten.

De relatie met OCW is versterkt, met als doel om de financiële besturing rond Facet te professionaliseren. Hierbij is het CvTE door OCW in positie gebracht, zowel voor het beheer van het portfolio voor Facet, als voor de advisering over de financiële middelen die daarvoor nodig zijn.

2.7.2 Ontwikkelingen in Facet

Ook in het verslagjaar heeft Facet een grote ontwikkeling gekend. Dat was nodig om Facet geschikt te maken voor de afname en de rapportage van de Centrale Eindtoets in het po en voor de afname van de Staatsexamens Nt2. Ook waren er aanpassingen in Facet nodig om de flexibilisering van de afnameperiodes voor het mbo mogelijk te maken. Daardoor zijn er in het mbo nu gedurende zeven weken afnames mogelijk waarbij er bovendien tussentijdse normering plaatsvindt, zodat de resultaten direct beschikbaar zijn.

Ook is er een nieuwe 'afnameclient' ontwikkeld, de zogenaamde 'bootable client lock down' (BCLD). Deze BCLD schermde de afname-omgeving nog beter af en zorgt er onder meer voor dat kandidaten tijdens een afname niet op internet op zoek kunnen naar externe informatie. Verder is er gewerkt aan de weergave van toetsitems op verschillende apparaten, zodat de opgaven er, ongeacht de gebruikte computer, precies zo uitzien als de toetsconstructeur het bedoeld heeft.

Het CvTE heeft een onafhankelijke audit uit laten voeren op de kwaliteit van de software van Facet. Hoewel de code 'marktconform' is, bleek die niet geheel aan te sluiten bij de eisen die gesteld worden. Het effect hiervan is dat Facet beperkt schaalbaar wordt, waardoor (I) de ontwikkelcapaciteit niet vergroot kan worden om aan de vraag vanuit de verschillende sectoren voldoen en (II) fouterstel langer duurt en kostbaar is. De auditor heeft aanbevelingen gedaan om een gericht plan te ontwikkelen om Facet stabiel en toekomstvast te maken. Deze zijn overgenomen: een verbeterplan is opgesteld en toegevoegd aan het werkplan voor 2018.

2.7.3 Bredere inzet van Facet

Op basis van de resultaten van een onafhankelijk onderzoek dat het CvTE heeft laten uitvoeren naar de mogelijk bredere inzet van Facet, is samen met OCW gewerkt aan de totstandkoming van een visie op Facet. Deze visie houdt in dat Facet vooralsnog alleen gebruikt wordt voor de centrale examens die onder verantwoordelijkheid van het CvTE vallen. En dat OCW de principes van 'open source' en 'open standaarden' breed zal ondersteunen en dat delen van de code van Facet in 'open source' beschikbaar kunnen komen.

2.8 Kandidaten met een beperking

De *Wet gelijke behandeling op grond van chronische ziekte of handicap* verplicht de school om de wijze van examinering aan te passen. Ook bij centrale toetsen en examens in het vo en het mbo en bij de Centrale Eindtoets po moet de school blijven binnen de kaders die volgen uit de regelgeving rondom de examens en de exameneisen. Dat maakt soms rechtstreeks overleg met het CvTE noodzakelijk.

Ook is, waar nodig, in overleg met scholen bij de centrale examens individueel maatwerk toegepast, variërend van meer extra tijd dan standaard, tot een mondelinge afname. Voorafgaand aan de examenperiode kwam in het verslagjaar een twintigtal aanvragen binnen voor een schrijfhulp in verband met een gebroken arm of pols.

Er is een toename te constateren in het aantal leerlingen dat een combinatie heeft van verschillende beperkingen en van het aantal leerlingen met psychische problemen.

We merken dat scholen en instellingen steeds beter inspelen op de noodzakelijke aanpassingen voor de leerlingen in de voorexamenperiode, bij schoolexamens/instellingsexamens en ook bij centrale examens. Hierdoor is er steeds meer sprake van structurele aandacht voor en een doorlopende lijn in het omgaan met aanpassingen.

2.9 Centrale examens in het Caribisch gebied

Het werk van het CvTE op het gebied van centrale examens beslaat het hele Koninkrijk der Nederlanden. Ook in het Caribisch gebied worden centrale examens afgenomen. Dat vraagt om goede samenwerking en afstemming.

Het Caribisch deel van het Koninkrijk bestaat uit de zes eilanden Curaçao, Aruba, Sint Maarten, Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Het CvTE heeft met alle zes te maken maar op een verschillende manier. Bonaire, St. Eustatius en Saba zijn sinds 10 oktober 2010 'bijzondere gemeenten,' ook wel aangeduid als 'Caribisch Nederland.' Daar geldt de Nederlandse onderwijs-wetgeving, waarbij bij examinering rekening gehouden wordt met de lokale context. Curaçao, Aruba en Sint Maarten zijn zelfstandige landen in het Koninkrijk, die hun eigen onderwijsbeleid bepalen. Vanwege de doorstroming naar het hoger onderwijs in Nederland willen zij nauw aansluiten bij de ontwikkelingen in Nederland. Het contact tussen het CvTE en de examenbureaus van deze drie eilanden speelt daarin een belangrijke rol.

De examenperiode in het Caribisch gebied is goed verlopen; zonder noemenswaardige incidenten. Voor het tweede jaar op rij is de tweede correctie uitgevoerd door Nederlandse docenten in Nederland. Deze complexe logistieke operatie werd georganiseerd door de afdeling staatsexamens vo en DUO. De samenwerking en uitvoering van de examen-activiteiten zijn soepel verlopen.

Behalve van de examens uit Nederland waarvoor het CvTE verantwoordelijk is, wordt gebruik gemaakt van Engelstalige examens die in de Caribische regio zelf ontwikkeld zijn door het Expertisecentrum voor Toetsen en Examens (ETE) op Curaçao en het Caribbean Examinations Council (CXC), gevestigd op Barbados.

Op Saba wordt grotendeels geëxamineerd met behulp van examens van het CXC. Sint Eustatius is in transitie om de examinering via het CXC-systeem te laten verlopen. Dit examensysteem sluit beter aan op de regio. OCW voert de transitie uit, waarbij ook wordt onderzocht wat de rol van het CvTE kan zijn in de nieuwe situatie.

In het najaar van 2017 heeft in Nederland een *vierlandenoverleg* plaatsgevonden tussen het CvTE en de vertegenwoordigers van de examenbureaus op Curaçao en Aruba; de vertegenwoordiger van het examenbureau op Sint Maarten was verhinderd door de orkaan Irma. Tijdens het constructieve overleg is vooruitgekeken naar de examenperiode 2018 en naar de samenwerking op de langere termijn.

Centrale Eindtoets po

In 2017 hebben 119.625 leerlingen deelgenomen aan de Centrale Eindtoets. Zij maakten een van de volgende vier varianten: de papieren Centrale Eindtoets B (basis), de papieren Centrale Eindtoets N (niveau), de digitale Centrale Eindtoets B of de digitale Centrale Eindtoets N.

De afname vond plaats op 4.425 scholen. De gemiddelde landelijke standaardscore is bepaald op 535,6. Het gemiddelde advies komt overeen met voorgaande jaren: vmbo gt/havo. Er zijn minder toetsadviezen vmbo bb verstrekt en meer toetsadviezen vwo.

Tabel 1: Aantal leerlingen dat de Centrale Eindtoets 2017 maakte, naar toetsversie en schooltype (Bron: Cito)

2017 Schooltype	Papier		Digitaal		Totaal
	CET B*	CET N	DCET B	DCET N	
Basisschool	90.660	20.816	2.104	1.152	114.732
Inspectielocatie	2.347	571	72	28	3.018
Particulier basisonderwijs	83	5	1	4	93
Speciaal basisonderwijs (sbo)	52	196	10	47	305
Speciaal onderwijs ((v)so)	424	468	44	106	1.042
Buitenlandse school (NOB)	144	5	31	0	180
Totaal 2017	93.710	22.061	2.262	1.337	119.370

* De aantallen leerlingen bij de papieren Centrale Eindtoets B zijn inclusief de leerlingen die de Centrale Eindtoets Anker hebben gemaakt, omdat deze toetsen het niveau en de meeste opgaven overeenkomstig hebben. De Centrale Eindtoets Anker is een procedure waarbij toetsen uit verschillende jaargangen op één schaal worden gebracht. Daardoor kunnen de resultaten van de Centrale Eindtoets over de jaren heen vergeleken met elkaar worden.

Tabel 2: Aantal uitgebrachte schooladviezen uitgesplitst naar brugklatype (Bron: Cito)

Advies	Aantallen			Percentages		
	bo	so/sbo	Totaal	bo	so/sbo	Totaal
vmbo bb	8.011	514	8.525	6,80%	38,16%	7,15%
vmbo bb/kb	12.511	292	12.803	10,62%	21,68%	10,74%
vmbo kb	7.709	123	7.832	6,54%	9,13%	6,57%
vmbo gt	13.810	148	13.958	11,72%	10,99%	11,71%
vmbo gt/havo	16.403	116	16.519	13,92%	8,61%	13,86%
havo	12.336	56	12.392	10,47%	4,16%	10,40%
havo/vwo	22.384	71	22.455	18,99%	5,27%	18,84%
vwo	24.679	27	24.706	20,94%	2,00%	20,73%
Totaal	117.843	1.347	119.190	100,00%	100,00%	100,00%

Centrale examens vo

Totaal aantal kandidaten

De vermelde aantallen zijn de aantallen ingeschreven kandidaten bij het begin van het cursusjaar, zoals verstrekt door DUO (bron: Cito, Examenverslag 2017). De aantallen kandidaten zijn gebaseerd op het aantal door scholen bestelde centrale examens bij DUO.

Het aantal kandidaten dat feitelijk examen doet, ligt gemiddeld genomen enkele procenten lager omdat scholen bij het opgeven van de aantallen soms een zekere marge aanhouden.

	vmbo bb	vmbo kb	vmbo gl/tl	havo	vwo	totaal
2010	23.052	32.605	55.183	54.450	40.900	206.190
2011	21.935	28.366	52.824	56.700	39.900	199.725
2012	20.694	28.098	53.662	57.037	39.691	199.182
2013	20.441	27.700	56.194	55.253	38.412	198.000
2014	20.858	28.716	57.311	55.771	37.536	200.192
2015	21.174	29.809	59.531	58.400	38.734	207.648
2016	21.353	30.894	60.826	60.915	38.975	212.963
2017	20.822	30.623	61.572	59.901	40.941	213.859

Aantal centrale examens vo exclusief digitale examens

Het CvTE stelt, voor wat betreft de centrale examens voor het vo, de syllabi vast waarin de examenstof uit het examenprogramma gespecificeerd wordt. Ook geeft het de opdracht om de opgaven tot stand te brengen en deze vast te stellen. Daarnaast is het CvTE onder meer belast met het bepalen van het

examenrooster, de toegestane hulpmiddelen en de beoordelingsnormen. Hieronder het totaal aantal papieren centrale examens voor de drie tijdvakken (eerste, tweede en derde tijdvak) in 2017 (bron: Cito, Examenverslag 2017).

schooltype	1 ^e tijdvak	2 ^e tijdvak (herkansing)	3 ^e tijdvak (augustus)	totaal
havo/vwo	59	56	55	170
vmbo algemene vakken	49	48	46	143
vmbo beroepsgericht	113	2	2	117
totaal	221	106	103	430

Aantal uitgeleverde digitale examens en toetsen

Behalve de centraal schriftelijke examens op papier zijn er centrale examens en toetsen waarbij de computer wordt gebruikt. Voor de meeste digitale centrale examens wordt Facet gebruikt.

In het vo worden in Facet aangeboden: de centrale examens vmbo bb en kb, de minitoetsen als onderdeel van de cspe's en de rekentoets vo. Daarnaast worden

voor de cspe's een aantal ICT-applicaties ingezet, zoals een boekhoudprogramma of CAD-programmatuur. Bij de kunstvakken vmbo gl/tl, havo en vwo schrijven kandidaten hun antwoorden op papier en wordt de computer als hulpmiddel gebruikt om de bronnen en vragen te tonen (in Autoplay en/of Facet).

schooltype	digitale examens	aantal vakken
vmbo bb	algemene vakken (flexibel) m.u.v. Frans, Spaans, Turks en Arabisch	10
vmbo kb	algemene vakken (flexibel) m.u.v. Frans, Spaans, Turks en Arabisch	10
vmbo gl/tl	muziek, dans, drama (Autoplay, correctie op papier en pilot 1e tijdvak Facet)	3
havo	kunst (algemeen) (Autoplay, correctie op papier en pilot 1e tijdvak Facet), muziek (Facet, correctie op papier)	5
vwo	kunst (algemeen) (Autoplay, correctie op papier en pilot 1e tijdvak Facet), muziek (Facet, correctie op papier)	5
vmbo beroepsgericht	minitoetsen en ICT-opdrachten cspe's (oude stijl)	82
vmbo beroepsgericht	minitoetsen en ICT-opdrachten cspe's (profielvakken)	27
vmbo beroepsgericht	cse's	2

Rekentoets vo

Rekentoets vo: aantal afnames per niveau en per periode

periode	2F	3F	totaal
januari	70.000	75.000	145.000
maart	48.000	64.000	112.000
juni/juli	80.000	60.000	140.000
totaal	198.000	199.000	397.000

Aantal afnames rekentoets 2A per periode

	januari	maart	mei/juni	totaal
aantal afnames	7.300	4.000	5.300	16.600

Aantal afnames rekentoets 3S vwo

rekentoets 3S	maart
aantal afnames	1.091

Rekenen ER vo: aantal afnames per periode

	2A-ER	2ER	3ER	totaal
januari	251	1.454	443	2.148
maart	180	1.003	337	1.520
juni	148	1.149	271	1.568
totaal	579	3.606	1.051	5.236

Zie voor meer informatie over de rekentoets 2A, 3S en ER de pagina *Rekentoets vo* op Examenblad.nl.

Centrale examens mbo

Aantal afnames voor rekenen 2F en 3F per periode

periode	rekenen 2F entree, mbo 2 en 3	rekenen 3F mbo 4
jan/feb 2017	31.000	27.000
mrt/apr 2017	31.000	27.000
mei/jun 2017	24.000	22.000
sept 2017	2.700	1.500
nov/dec 2017	26.000	28.000
totaal 2017	114.700	105.500

Aantal afnames rekenexamen 2A per periode

	januari	maart	mei/juni	december	totaal
aantallen afnames	889	1.272	1.972	606	4.739

Aantal afnames rekenexamens ER per periode

	2A-ER	2ER	3ER	Totaal
Aantal afnames jan/feb 2017	0	110	151	261
Aantal afnames mrt/apr 2017	115	183	116	414
Aantal afnames mei/juni 2017	29	159	150	338
Aantal afnames sept 2017	n.v.t.	9	13	22
Aantal afnames nov/dec 2017	4	110	153	267
Totaal	148	571	583	1.302

Aantal afnames centraal examen Nederlandse taal per periode

	Nederlandse taal 2F entree, mbo 2 en 3	Nederlandse taal 3F mbo 4
jan/feb 2017	29.000	26.000
mrt/apr 2017	24.000	27.000
mei/jun 2017	16.000	17.000
sept 2017	2.200	1.500
nov/dec 2017	32.000	33.000
totaal 2017	104.200	104.500

Aantal afnames op het centraal examen Engelse taal B1 (en B2) voor mbo 4

periode	aantal kandidaten
februari 2017	21.000
april B1 2017	17.000
april B2 2017	3.000
juni 2017	11.000
september 2017	1.400
december 2017	28.000
totaal 2017	81.400

Staatsexamens vo

In 2017 is er opnieuw een toename van het aantal vso-kandidaten te constateren. De mogelijkheid voor bb- en kb-kandidaten om ook staatsexamen te doen

en de grotere diploma-gerichtheid van vso-scholen verklaren de toename.

Totaal aantal kandidaten

	vso	vmbo en havo/vwo (niet afkomstig van vso-scholen)	totaal
2010	2.009	2.703	4.712
2011	2.284	2.853	5.137
2012	2.746	3.198	4.944
2013	2.851	3.379	6.230
2014	3.600	3.459	7.059
2015	4.089	3.713	7.802
2016	4.249	3.549	7.798
2017	4.608	4.126	8.734

Verhouding mondelinge en schriftelijke examens

De staatsexamens vmbo, havo en vwo bestaan evenals de eindexamens vo uit twee gedeelten: het centraal eindexamen en het college-examen. Het centraal (schriftelijk) examen is identiek aan het centraal examen van de reguliere scholen en wordt ook op

hetzelfde moment afgenomen. Het college-examen bestaat uit een mondeling examen, bij een aantal vakken aangevuld met een schriftelijk of praktisch college-examen.

schriftelijk	vmbo	havo	vwo	totaal
2010	1.737	6.409	5.571	13.717
2011	1.783	6.573	4.775	13.131
2012	1.505	6.140	5.167	12.812
2013	1.546	6.141	5.227	12.914
2014	1.813	5.795	5.131	12.739
2015	1.688	5.541	6.207	13.436
2016	1.862	5.336	5.481	12.679
2017	1.610	4.909	7.605	14.124

mondeling	vmbo	havo	vwo	totaal
2010	1.267	3.771	2.996	8.034
2011	1.332	3.939	3.047	8.318
2012	1.356	4.492	3.748	9.596
2013	1.595	4.788	3.971	10.354
2014	1.598	4.038	3.689	9.325
2015	1.430	3.729	4.570	9.729
2016	1.285	3.763	4.832	9.880
2017	1.210	3.478	5.490	10.178

Aantal uitgegeven diploma's

schooltype	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
vwo - deels inwisseling ¹	189	168	188	202	206	157	163	122
vwo - volledig pakket ²	13	5	5	3	5	2	9	7
vwo - uitsluitend inwisseling ³	4	3	7	21	33	36	55	29
totaal vwo	176	176	200	226	244	195	227	158
havo - deels inwisseling	392	415	403	416	332	329	257	282
havo - volledig pakket	125	52	46	63	73	42	57	32
havo - uitsluitend inwisseling	10	6	3	8	5	20	20	51
totaal havo	527	473	452	487	410	391	334	365
vmbo tl - deels inwisseling	608	607	489	462	438	361	324	308
vmbo tl - volledig pakket	204	288	368	386	338	282	329	282
vmbo tl - uitsluitend inwisseling	0	12	15	15	623	4	3	10
vmbo tl o.g.v. gl - uitsluitend inwisseling	846	789	672	666	10	731	686	646
vmbo bb, kb en gl - deels inwisseling	82	53	15	15	17	14	33	11
vmbo bb, kb en gl - volledig pakket	204	288	360	374	236	282	329	282
vmbo bb, kb en gl - uitsluitend inwisseling	2	5	2	1	8	1	8	2
totaal vmbo	1.742	1.754	1.561	1.545	1.434	1.393	1.383	1.259
totaal vwo/havo/vmbo	2.475	2.403	2.213	2.258	2.088	1.979	1.944	1.782

¹ Deels inwisseling: kandidaten leggen examens af in een aantal vakken en wisselen vervolgens de verkregen cijferlijst met de eerder verkregen cijferlijst in tot een diploma.

² Volledig pakket: kandidaten leggen examens af in alle vakken die nodig zijn voor het behalen van een diploma.

³ Uitsluitend inwisseling: kandidaten verkrijgen diploma uitsluitend door inwisseling van een cijferlijst.

Staatsexamens Nt2

Het CvTE is verantwoordelijk voor de inhoud en de organisatie van de Staatsexamens Nt2. Dit houdt onder meer in dat het CvTE belast is met het verstrekken van exameninformatie, tot stand brengen en vaststellen van opgaven, inschrijven van kandidaten en het uitreiken van diploma's en certificaten. Voor een complete opsomming van de taken wordt verwezen naar de *Wet College voor toetsen en examens*.

Met het behalen van het diploma *Staatsexamens Nt2* kunnen anderstalige kandidaten laten zien dat ze de Nederlandse taal voldoende beheersen om in Nederland te kunnen werken of studeren. Een examenprogramma bestaat uit vier onderdelen: lezen, luisteren, schrijven en spreken. Als een kandidaat voor alle vier examenonderdelen is geslaagd, krijgt hij het diploma *Staatsexamens Nt2*. Kandidaten kunnen dus meerdere keren aan een of meer staatsexamenonderdelen deelnemen.

Aantal deelnemingen Staatsexamens Nt2

	programma I	programma II	totaal
2010	27.330	23.000	50.330
2011	39.750	27.800	67.550
2012	49.191	27.852	77.043
2013	30.876	20.107	50.983
2014	17.474	17.026	34.500
2015	12.488	14.804	27.292
2016	13.787	16.538	30.325
2017	20.160	23.237	43.397

Aantal unieke kandidaten Staatsexamens Nt2

	programma I	programma II	totaal
2010	9.756	7.965	17.721
2011	13.743	9.694	23.437
2012	16.126	9.494	25.620
2013	10.118	6.661	16.779
2014	5.186	4.743	9.929
2015	4.183	4.577	8.760
2016	6.117	6.724	12.841
2017	9.871	10.908	20.779

Aantal uitgegeven waardepapieren, Staatsexamens Nt2

	certificaten	diploma's (rechtstreeks)	diploma's (inwisselingen)	diploma's totaal
2010	9.544	3.980	1.796	5.776
2011	12.783	4.910	2.269	7.179
2012	14.806	4.828	2.905	7.733
2013	10.179	3.827	2.676	6.503
2014	6.977	2.701	1.826	4.527
2015	5.540	2.140	1.656	3.796
2016	6.974	1.924	1.829	3.753
2017	10.666	1.918	2.068	3.986

Slagingspercentages Staatsexamens Nt2, programma I 2011-2017 (cijfers zonder herkansingen)

	lezen	schrijven	luisteren	spreken	gemiddeld
2011	59	53	47	65	56
2012	53	52	47	63	54
2013	61	57	59	69	62
2014	59	66	58	71	64
2015	70	65	65	65	66
2016	62	66	56	59	61
2017	52	68	49	58	57

Slagingspercentages Staatsexamens Nt2, programma II 2011-2017 (cijfers zonder herkansingen)

	lezen	schrijven	luisteren	spreken	gemiddeld
2011	73	69	64	84	73
2012	65	68	66	82	70
2013	76	74	76	87	78
2014	70	81	75	84	78
2015	71	76	75	76	75
2016	62	70	70	67	67
2017	51	69	56	64	60

Slagingspercentages Staatsexamens Nt2, programma I en II 2017 per onderdeel, inclusief herkansingen

Programma I 2017	aantallen deelnemers	aantal geslaagd	% geslaagd
Lezen			
totaal	5.291	2.562	48,4
1e keer	3.804	1.991	52,3
herkansers	1.487	571	38,4
Schrijven			
totaal	4.514	2.891	64,0
1e keer	3.532	2.399	67,9
herkansers	982	492	50,1
Spreken			
totaal	4.881	2.637	54,0
1e keer	3.606	2.087	57,9
herkansers	1.275	550	43,1
Luisteren			
totaal	5.474	2.568	46,9
1e keer	3.838	1.895	49,4
herkansers	1.636	673	41,1

Programma II 2017	aantallen deelnemers	aantal geslaagd	% geslaagd
Lezen			
totaal	6.601	2.792	42,3
1e keer	3.963	2.008	50,7
herkansers	2.638	784	29,7
Schrijven			
totaal	5.073	3.330	65,6
1e keer	3.726	2.578	69,2
herkansers	1.347	752	55,8
Spreken			
totaal	5.444	3.185	58,5
1e keer	3.826	2.439	63,8
herkansers	1.618	746	46,1
Luisteren			
totaal	6.119	2.908	47,5
1e keer	3.895	2.177	55,9
herkansers	2.224	731	32,9

Toets- en Examenlijn

Om de beantwoording van alle vragen over de centrale examens vo te stroomlijnen is er het *Examenloket*. Het Examenloket is de algemene ingang voor alle vragen over examens en over de rekentoets in het voortgezet onderwijs. Bij specifieke, inhoudelijke vragen over de centrale examens of de rekentoets vo neemt de Toets- en Examenlijn van het CvTE de beantwoording van de vragen van het Examenloket over.

Gedurende het hele jaar beantwoordt de Examenlijn vragen in uiteenlopende categorieën (zie tabel 1). In de maanden april t/m juni wordt de Toets- en Examenlijn met name gebruikt voor het melden van mogelijke onvolkomenheden of onduidelijkheden in examen-documenten (zie tabel 2).

Aantal meldingen per sector ten opzichte van het totaal in 2017

1 januari – 31 december 2017

	Toets- en Examenlijn	percentage van totaal
computerexamens	97	2%
DTT (vo)	95	2%
mbo	585	15%
staatsexamens vo en Ntz	73	2%
po	127	3%
centrale examens vo	2.763	70%
rekentoets vo	177	5%
algemeen CvTE	30	1%
totaal	3.947	100%

Centrale examens vo

Aantal meldingen over centrale examens vo tijdens de examenperiode (1 april - 31 juni 2017)

	Toets- en Examenlijn vo	percentage van totaal
inhoudelijke opmerkingen examens vmbo	383	20%
inhoudelijke opmerkingen examens havo/vwo	782	41%
computerexamens	37	2%
beperking	180	9%
overige	531	28%
totaal	1.913	100%

Aantal meldingen centrale examens vo buiten de examenperiode (1 januari – 31 maart en 1 juli – 31 december 2017)

	Toets- en Examenlijn vo	percentage van totaal
afname	85	7%
hulpmiddelen	37	3%
beperking (incl. rekenen)	423	37%
organisatie en logistiek	25	2%
syllabus/examenprogramma	82	7%
wet- en regelgeving	114	10%
overige	396	34%
totaal	1.157	100%

Rekenoets vo

Aantal meldingen over de rekenoets vo in 2017 (1 januari – 31 december 2017)

	Toets- en Examenlijn rekenoets vo	percentage van totaal
afname	23	13%
dyscalculie	60	34%
wet- en regelgeving	7	4%
overige	87	49%
totaal	177	100%

Centrale examens mbo

Aantal meldingen over de centrale examens mbo in 2017 (1 januari – 31 december 2017)

	Toets- en Examenlijn mbo	percentage van totaal
afname	60	10%
beperking	188	32%
organisatie en logistiek	18	3%
wet- en regelgeving	47	8%
overige	273	47%
totaal	586	100%

Overzicht voorlichting en informatiebronnen

College voor Toetsen en Examens

- www.cvte.nl
- Informatievoorziening via twitteraccount @hetcvte
- CvTE TV en CvTE Backstage via het YouTube-account van het College voor Toetsen en Examens

Centrale Eindtoets po

- www.centraleeindtoetspo.nl
- Brochure *De Centrale Eindtoets in 2018, informatie voor scholen*
- Ouderkrant *De Centrale Eindtoets 2018, informatie voor ouders*

Centrale examens vo

- Maart- en Septembermededelingen, zie www.examenblad.nl
- Toets- en Examenlijn voor vragen van docenten gedurende afnameperiode
- www.examenblad.nl – hieraan is een mailsysteem gekoppeld waarmee scholen gericht geïnformeerd kunnen worden.
- www.mijneindexamen.nl
- Voorlichtingsfilm over totstandkoming centrale examens en normering (zie www.examenblad.nl > Onderwerpen > Examencyclus).
- Normering via www.examenblad.nl > Onderwerpen > Examencyclus (waaronder het webinar over normering).
- Naar relevantie en/of behoefte vindt terugkoppeling plaats op evaluaties en/of examenbesprekingen van vakverenigingen.

Centrale rekenoets vo en rekenexamens mbo

- Behalve via de reguliere kanalen www.examenblad.nl en www.examenbladmbo.nl is informatie verstrekt op de volgende wijzen:
- Voorlichtingsfilm over constructie en normering: *De rekenoets & het rekenexamen, hoe komen ze tot stand?* Zie het YouTube-kanaal van het College voor Toetsen en Examens
- Voorbeeldtoetsen en -examens via: <http://oefenen.facet.onl>
- Openbaarmaking rekenopgaven via: www.rekenopgaven-etalage.nl

Centrale examens mbo

- www.examenbladmbo.nl – hieraan is een mailsysteem gekoppeld waarmee instellingen gericht geïnformeerd kunnen worden.

Staatsexamens vo

- Staatsexamenregelingen, vakinformatie en procedures, via: www.duo.nl/particulier/staatsexamenkandidaat
- Brochure *Staatsexamens in het voortgezet speciaal onderwijs*, informatie voor vso-scholen

Staatsexamens Ntz

- Inhoudelijke informatie over de examens, wat er van deelnemers verwacht wordt, voorbeeldexamens, adressen van instituten waar cursussen worden gegeven, specifieke informatie voor mensen die doorverwijzen en staatsexamenregelingen en procedures via de website van het CvTE: www.staatsexamensntz.nl
- Informatie ten behoeve van zaken als aanmelding, betaling, uitslag via DUO/Examendiensten: www.duo.nl/particulier/staatsexamenkandidaat
- Brochure *Staatsexamens Nederlands als tweede taal, examenjaar 2018*.
- Nieuwsbrief over de Staatsexamens Ntz: *Informatiebulletin voor beroepsopleidingen, werkgevers en gemeenten*

Jaaroverzicht officiële regelingen en vaststellingen in 2017

titel	grondslag	publicatiedatum
Regeling aangewezen vakken tweede tijdvak centrale examens vo 2017	Wet CvTE artikel 2, zesde lid, onderdeel b; Eindexamenbesluit vo artikel 37, vierde lid	23-02-2017; SC 2017-10149
Wijziging Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vo 2015	Wet CvTE artikel 2, tweede lid, aanhef en onderdeel d, en achtste lid	23-02-2017; SC 2017-10156
Wijziging Regeling beoordelingsnormen staatsexamens VO en staatsexamens VO BES 2015	Wet CvTE artikel 2, vierde lid, onderdeel c, en achtste lid	23-02-2017; SC 2017-10165
Regeling PTA staatsexamens vo 2018	Wet CvTE artikel 2, vierde lid onderdeel a	28-04-2017; SC 2017-23472
Regeling toegestane hulpmiddelen bij centrale examinering mbo (2017)	Wet CvTE artikel 3; Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB artikel 6, eerste lid, onderdeel h	28-04-2017; SC 2017-23496
Wijziging Nadere richtlijnen toetsen van het centraal examen mbo	Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB, artikel 6, eerste lid, onderdeel b en c; Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB, artikel 6, tweede lid	28-04-2017; www.examenbladmbo.nl
Hernieuwde vaststelling tijdvakken centrale examinering mbo, studiejaar 2017-2018	Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB, artikel 6 lid 3	28-04-2017; SC 2017-23480
Regeling syllabus centraal examen mbo Engels referentieniveau B1	Wet CvTE artikel 3; Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB artikel 6, eerste lid, onderdeel a	12-06-2017; SC 2017-31870
Wijziging van de Regeling omzetting scores in cijfers bij centrale examinering mbo (2015)	Wet CvTE artikel 3; Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB artikel 6, eerste lid, onderdeel g	12-06-2017; SC 2017-31868
Wijziging van de Regeling examenprotocol centrale examinering mbo 2015	Wet CvTE artikel 3; Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB artikel 6, eerste lid, onderdeel j	14-06-2017; SC 2017-32419
Wijziging van de Regeling beoordelingsnormen en de bijbehorende scores centrale eindtoets PO	Wet CvTE artikel 2, zesde lid, onderdeel e	05-07-2017; SC 2017-37588
Regeling toetsreglement van de centrale eindtoets po schooljaar 2017-2018	Toetsbesluit PO artikel 7	05-07-2017; SC 2017-37591
Regeling toegestane hulpmiddelen voor de centrale examens vo 2019	Wet CvTE artikel 2, tweede lid, aanhef en onderdeel g	05-07-2017; SC 2017-37575
Vaststelling Rooster voor de centrale examens van de eindexamens en de staatsexamens voortgezet onderwijs in 2019	Wet CvTE artikel 2, tweede lid, aanhef en onderdeel b	05-07-2017; SC 2017-37582
Vaststelling Afnamperiodes rekentoets voortgezet onderwijs, schooljaar 2017-2018	Wet CvTE artikel 2 lid 2a	05-07-2017; SC 2017-37586
Vaststelling afnameperiode centrale eindtoets po, schooljaar 2018-2019	Wet CvTE artikel 2, zesde lid, onderdeel b	07-07-2017; SC 2017-38061

titel	grondslag	publicatiedatum
Vaststelling Tijdvakken centrale examinering mbo, studiejaar 2018-2019	Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB, artikel 6, derde lid	17-07-2017; SC 2017-40238
Regeling syllabus centraal examen mbo Engels referentieniveau B2	Wet CvTE artikel 3; Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB artikel 6, eerste lid, onderdeel a	18-07-2017; SC 2017-40285
Regeling syllabi centrale examens vo 2019	Wet CvTE artikel 2, tweede lid, aanhef en onderdeel f	31-07-2017; SC 2017-43476
Regeling examenreglement staatsexamens vo 2018	Wet CvTE artikel 2, derde lid onderdeel a	23-08-2017; SC 2017-47589
Regeling examenreglement staatsexamens Nt2 2018	Wet CvTE artikel 2, vijfde lid, aanhef en onderdeel a; Staatsexamenbesluit Nederlands als tweede taal artikel 10, tweede lid	23-08-2017; SC 2017-47592
Wijziging regeling vaststelling syllabus centraal examen mbo Nederlandse taal referentieniveau 3F	Wet CvTE artikel 3; Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB artikel 6, eerste lid, onderdeel a	01-11-2017; SC 2017-61784
Aanmeldprocedure Staatsexamens Nt2 2019	Staatsexamenbesluit Nederlands als tweede taal artikel 10, eerste lid	12-12-2017; SC 2017-71235
Regeling examenprogramma Staatsexamens Nt2 2019	Wet CvTE artikel 2, vijfde lid, aanhef en onderdeel a; Staatsexamenbesluit Nederlands als tweede taal artikel 10, eerste lid	12-12-2017; SC 2017-71236

Omgaan met fouten, klachten en bezwaren

Als verantwoordelijke voor centrale examens en toetsen heeft het CvTE een taak bij de behandeling van vragen en klachten over onvolkomenheden daarin en over afnames die onder verantwoordelijkheid van het CvTE plaatsvinden (staatsexamens vo en staatsexamens Nt2). Via de daarvoor beschikbare kanalen zoals de Toets- en Examenlijn en online contactformulieren weten professionals in het onderwijs het CvTE goed te vinden. Belanghebbenden die een klacht hebben over de uitvoering van de staatsexamens vo en Nt2 hebben de mogelijkheid om te reageren via de website van uitvoeringsorganisatie DUO.

Klachten over de gang van zaken bij een afname van een centraal examen vo horen thuis bij de inspectie. Deze overlegt met het CvTE over passende maatregelen

die recht doen aan de kandidaat. Over gedragingen van (medewerkers van) het CvTE kan een belanghebbende conform de Algemene wet bestuursrecht (AWB) een klacht indienen via het klachtenformulier in de brochure Klachtprocedure op www.cvte.nl > Documenten. Dit zijn de klachten waarvan in onderstaande tabellen sprake is.

Wet openbaarheid van bestuur

Het CvTE heeft in 2017 één verzoek in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) ontvangen en afgehandeld. Dit verzoek werd niet gehonoreerd op grond van artikel 11, eerste lid, van de Wob.

Naar aanleiding van deze beslissing is er een bezwaarschrift ingediend. Het betreffende bezwaar is ongegrond verklaard.

Centrale Eindtoets po

Over de Centrale Eindtoets po is bij het CvTE één klacht binnengekomen. Deze is afgehandeld.

Centrale examens vo

	klachten	bezwaren	beroepszaken
2010	1	0	0
2011	3	1	0
2012	7	1	1
2013	9	0	1
2014	4	1	0
2015	0	1	0
2016	1	1	0
2017	0	0	0

Centrale examens mbo

Over de centrale examens mbo is bij het CvTE één klacht binnengekomen. Deze is afgehandeld.

Staatsexamens vo

	klachten	bezwaren
2010	27	61
2011	11	46
2012	17	21
2013	20	60
2014	11	56
2015	23	55
2016	26	33
2017	28	44

Het aantal klachten en bezwaren in relatie tot het aantal kandidaten is beperkt, waarbij het aantal klachten relatief gelijk gebleven is met het voorgaande jaar. Het merendeel van de klachten is echter ongegrond verklaard. De klachten handelden over incidenten in examenzalen, bejegening, organisatie

en kwaliteit van dienstverlening. Het aantal bezwaarschriften stijgt ten opzichte van voorgaande jaren. De bezwaren hadden betrekking op aanmelding, betaling, het inleveren van werkstukken, verzoeken om uitstel. In dertien gevallen is het bezwaar (gedeeltelijk) gegrond verklaard.

Staatsexamens Nt2

	klachten en bezwaren
2010	34
2011	64
2012	43
2013	30
2014	26
2015	36
2016	36
2017	23

Lijst van gebruikte afkortingen

2A	eenvoudigere variant van de rekentoets 2F
2A-ER	rekentoets 2A voor leerlingen met ernstige rekenproblemen
3S	rekentoets voor vwo-leerlingen die meer aankunnen dan 3F
BES-eilanden	Bonaire, Sint Eustatius en Saba
CE	centraal examen (vo en mbo)
Cito	Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling
cspe	centraal schriftelijk en praktisch examen (beroepsgericht)
CvTE	College voor Toetsen en Examens
CXC	examensysteem van het Caribbean Examinations Council
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
DTT	diagnostische tussentijdse toets
ER	ernstige rekenproblemen (en dyscalculie)
ETE	Expertisecentrum voor Toetsen en Examens op Curaçao
Facet	computerexamensysteem voor het afnemen van centrale toetsen en examens
mbo	middelbaar beroepsonderwijs
NOB	Stichting Nederlands onderwijs in het buitenland
Nt2	Nederlands als tweede taal
OCW	(ministerie van) Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
PLEXS	platform voor examensecretarissen
po	primair onderwijs
SLO	Nationaal Expertisecentrum Leerplanontwikkeling
sbo	speciaal basisonderwijs
so	speciaal onderwijs
vmbo bb	basisberoepsgerichte leerweg
vmbo kb	kaderberoepsgerichte leerweg
vmbo gl	gemengde leerweg
vmbo tl	theoretische leerweg
vo	voortgezet onderwijs
vso	voortgezet speciaal onderwijs
ZBO	zelfstandig bestuursorgaan

Financiële en
personele
jaarrapportage 2017

In de financiële geschiedenis van het CvTE prijkt 2017 aan de top als het jaar met het hoogste toegekende budget en hoogste uitgaven. Het laatste jaar van het DTT-project, een sterke groei van het aantal kandidaten en de bouw van de beoordelingsmanagementtool bij de Staatsexamens Nt2, alsmede de financiële start van het Project Ieders Examen en de groei van de vmbo-afdeling zijn de voornaamste factoren die het financiële piekjaar verklaren.

Begroting 2017 versus realisatie 2017

Voor 2017 is totaal 18,0 miljoen euro (in 2016 16,3) als budget toegekend en zijn de totale uitgaven uitgekomen op 17,0 miljoen, of te wel 94,5% (in 2016 15,9 miljoen). Het aandeel programmaged (reguliere activiteiten en projecten) betreft een budget van 13,4 miljoen en 12,7 uitgaven (in 2016 12,1 resp. 11,7). Voor apparaatskosten is het budget 4,6 miljoen en de realisatie 4,3 (in 2016 4,2 resp. 4,1)

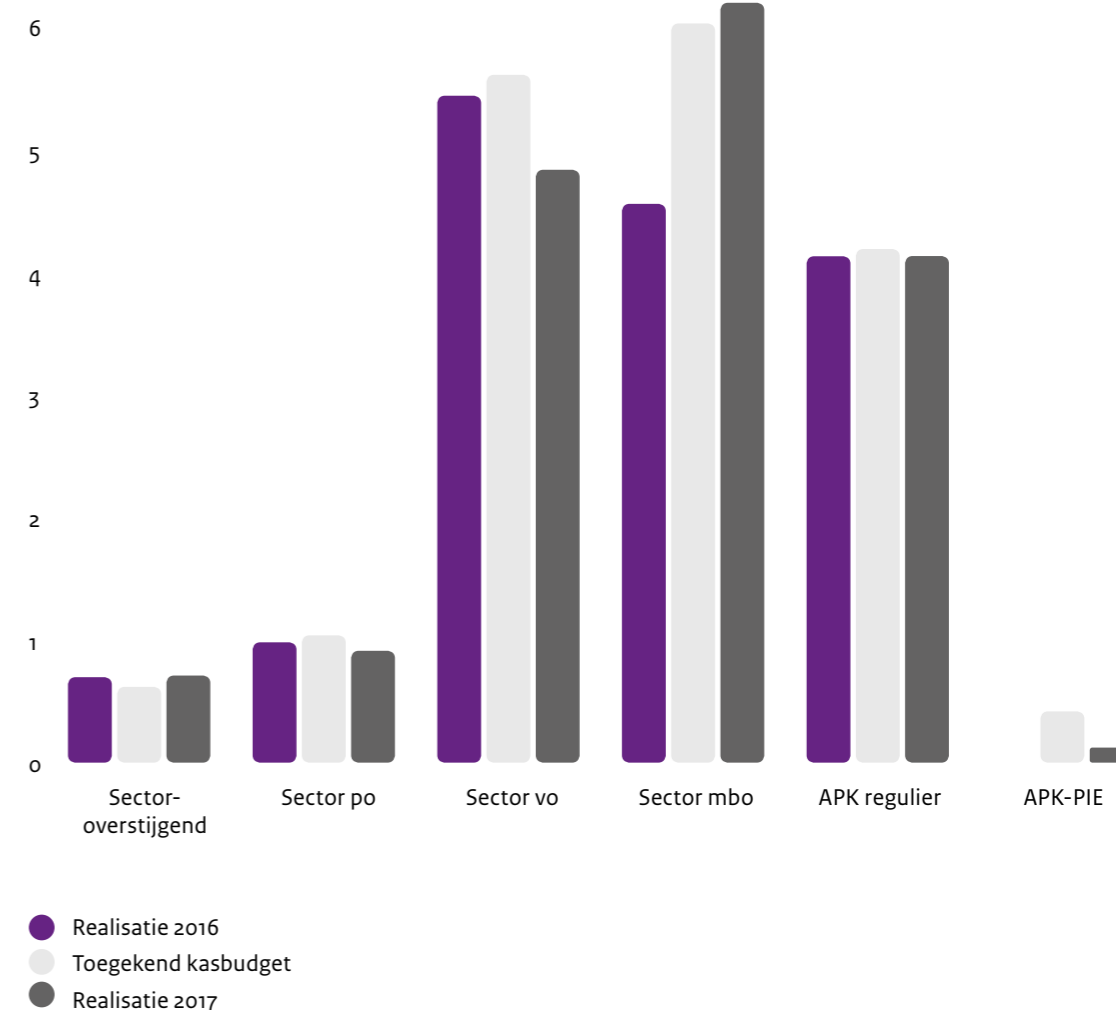
Uitgesplitst naar de sectoren met een korte verklaring van de overschotten en tekorten:

- Bij het onderdeel Sectoroverstijgend is sprake van een tekort van € 93.000 (in 2016 tekort 52.000) doordat voor de kosten die het CvTE maakt voor Facet geen budget is toegekend en dit niet binnen Sectoroverstijgend is op te vangen. Dit tekort betekent een overschrijding van het toegekende budget met 14,9%.
- De sector po laat een overschot zien van € 126.000 oftewel 12,1% (in 2016 tekort 63.000). Dit overschot is een gevolg van lagere uitgaven bij de materiële kosten.
- Ook bij de sector vo is sprake van een overschot. Vooral door de afbouw bij de vaststellingscommissies beroepsgerichte vakken oude stijl en de beëindiging van het project DTT is een overschot ontstaan van € 778.000, wat neer komt op 13,8% van het toegekende budget (in 2016 overschot 187.000).
- De sector mbo heeft een overschot bij de centrale examens (CE) en een flink tekort bij de Staatsexamens Nt2 door de overgang naar Facet. Per saldo is er een tekort van € 170.000, oftewel 2,8% van het beschikbare budget (in 2016 overschot 292.000).

Alles opgeteld is er bij programmaged een overschot van € 641.416.

Het reguliere deel van het APK-budget hield voor personeel en materieel samen € 57.000 over, oftewel 1,4% (in 2016 overschot 20.000). Medio 2017 is € 421.000 APK-budget toegekend voor het Project Ieders Examen. Desondanks is in het verslagjaar 30% uitgegeven.

College voor Toetsen en Examens: financiën 2016 en 2017, bedragen in miljoen €

Zie ook de Financiële rapportage 2017 op pagina 56.

Personele rapportage

Bezetting

Het personeelsbestand van het CvTE is in het verslagjaar afgenomen van 39 naar 37 medewerkers. Hun aanstelling daalde van 35,6 naar 33,8 fte. De afname met 1,8 fte is het saldo van het vertrek van 6 medewerkers (5,0 fte) en de komst van 4 nieuwe medewerkers (3,2 fte). Op 31 december 2017 zijn 5 medewerkers (3,7 fte) tijdelijk en 32 (30,1 fte) vast aangesteld. Naast deze 37 medewerkers is er 1 trainee vanuit het bestuursdepartement.

Externe inhuur

Ultimo 2017 was er nog 1 uitzendkracht werkzaam. Daarnaast zijn er enkele externe medewerkers actief die op basis van een resultaatgerichte opdracht werkzaamheden uitvoeren rond de ontwikkeling en implementatie van Facet en van de (adaptieve) Centrale Eindtoets primair onderwijs.

Persoonlijke ontwikkeling

In het verslagjaar werd totaal € 47.885 op cursus- en opleidingskosten geboekt. Dit totaal is opgebouwd uit individuele en collectieve scholingsactiviteiten voor de gehele organisatie. Daarnaast worden regelmatig cursussen gevolgd die niet ten laste van het CvTE scholingsbudget komen, maar uit het centrale OCW-budget gefinancierd worden.

Mobiliteit

Van de 37 medewerkers zijn er 10 (eind 2016 nog 14) die bij de start van het CvE in 2009 al op de loonlijst stonden. In de P-gesprekken wordt altijd aandacht besteed aan de mobiliteit. De kleinschaligheid van het CvTE, de specifieke taken en de locatie in Utrecht worden als aantrekkelijk ervaren. De uitstroom van personeel betreft dan ook vooral pensionering en afloop van tijdelijke contracten.

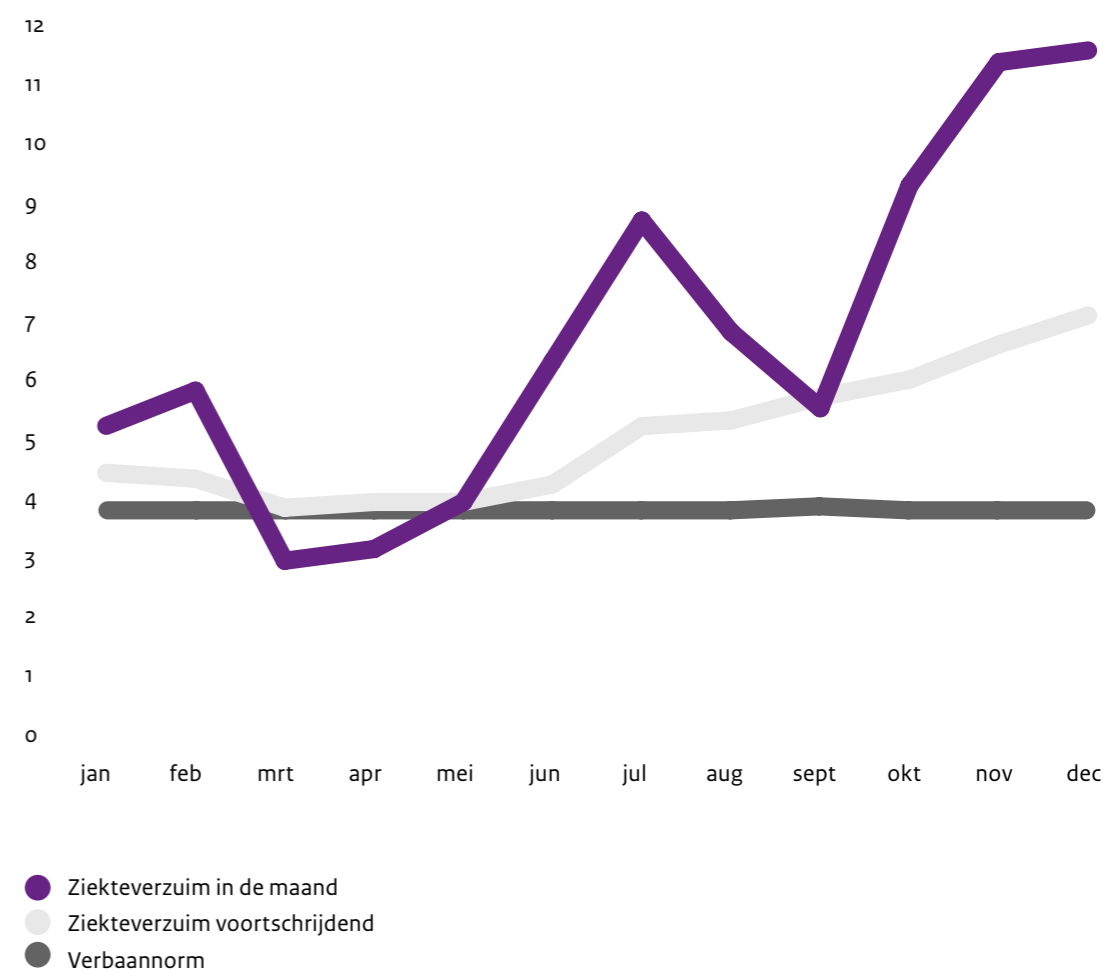
Ziekteverzuim

Het voortschrijdend gemiddelde is na een daling in het voorjaar tot onder de Verbaannorm (3,7 tot 3,8%) daarna sterk gestegen en ultimo 2017 uitgekomen op 11,7% (zie tabel). Hierop dient nog een correctie te worden toegepast vanwege een registratieverginging. Bij een kleine organisatie als het CvTE is door de veelal unieke functies de impact van een hoog ziekteverzuim groot.

De verzuimfrequentie schommelt al jaren rond de 1,0 maar is het laatste halfjaar opgelopen naar 1,25.

De norm voor OCW staat op 1,5.

Het verzuim boven en de frequentie onder de norm wordt verklaard uit het langdurige verzuim van enkele collega's. Naar het zich laat aanzien is er geen sprake van blijvend verzuim, maar bij enkele medewerkers wel van een lang herstelproces. Het verzuim is in beperkte mate arbeidsgerelateerd. In het periodieke SMT wordt aandacht geschonken aan het verzuim, de verzuimpreventie en verzuimbegeleiding.

Financiële rapportage 2017

begrotingspost	realisatie 2016	toegekend kasbudget 2017	kasrealisatie 2017	% tekort (-) of overschot
Sectoroverstijgend				
Collegiekosten	91.761	80.000	84.919	-6,2%
Project Toets- en Examenlijn	22.631	62.000	64.794	-4,5%
Project CvTE-kosten Facet	150.153	0	209.940	
Projecten rekentoets	381.436	480.000	339.738	29,2%
Project advies brede inzet Facet	55.466	0	15.555	
Totaal sectoroverstijgend	701.448	622.000	714.945	-16,2%
Sector primair onderwijs				
Centrale Eindtoets po	238.918	258.000	365.993	-41,9%
Adaptieve Centrale Eindtoets po	748.187	786.000	551.683	29,8%
Totaal sector primair onderwijs	987.105	1.044.000	917.676	12,1%
Sector voortgezet onderwijs				
Syllabuscommissies CE	58.542	142.000	94.968	33,1%
Vaststellingscommissies CE	3.090.114	3.784.000	3.455.611	8,7%
Rekentoets	192.533	171.000	137.919	19,3%
Staatsexamens vo	101.572	20.000	14.974	25,1%
Overige activiteiten	303.761	245.000	231.906	5,3%
Project DTT	907.963	1.107.000	740.209	33,1%
Project Profielvakken vmbo	807.444	0	0	
Project CAST-BES	3.144	167.000	182.869	-9,5%
Totaal sector voortgezet onderwijs	5.465.073	5.636.000	4.858.456	13,8%
Sector mbo incl. Ntz				
Staatsexamens Ntz	3.151.048	4.528.000	4.225.268	6,7%
Eigen activiteiten Ntz	336.680	246.000	298.245	-21,2%
Centrale examens mbo	619.299	746.000	601.936	19,3%
Project Stex Ntz naar Facet	470.509	490.000	1.044.352	-113,1%
Pilot CE mbo Engels B2	1.703	47.000	56.706	-20,7%
Totaal sector mbo incl. Ntz	4.579.241	6.057.000	6.226.508	-2,8%
Totaal programmaged				
	11.732.867	13.359.000	12.717.584	4,8%
Apparaatskosten				
Lumpsum CvTE Eigen Personeel	3.169.040	3.236.000	3.185.011	1,6%
Lumpsum CvTE Inhuur Personeel	135.495	133.000	136.583	-2,7%
Lumpsum APK Materieel	845.303	840.000	830.035	1,2%
Totaal apparaatskosten regulier	4.149.839	4.209.000	4.151.629	1,4%
APK Project Ieders Examen	0	421.000	124.712	70,4%
Totaal apparaatskosten	4.149.839	4.630.000	4.276.341	7,6%
Totaal generaal	15.882.706	17.989.000	16.993.925	5,5%

Colofon

Redactie: College voor Toetsen en Examens

Opmaak: en-publique.nl

Foto cover: Marijke Volkers

Druk: Xerox/OBT

Maart 2018

College voor Toetsen en Examens
030 – 28 40 700, info@cvte.nl
Postbus 315, 3500 AH Utrecht

www.cvte.nl